



**ใบรับรองวิทยานิพนธ์**  
**บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**

วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม)

**ปริญญา**

การบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม

วนศาสตร์

สาขา

คณะ

เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมในโครงการทับทิมสยาม 08  
จังหวัดสระแก้ว

Administration of Participatory Forest Resource Management under Tabtim Siam 08  
Project, Sa Kaeo Province

นามผู้วิจัย นายพงษ์พิจารณ์ บัวใจ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

( ผู้ช่วยศาสตราจารย์พสุธา สุนทรห้าว, Ph.D. )

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

( รองศาสตราจารย์วุฒิพล หัวเมืองแก้ว, Ph.D. )

ประธานสาขาวิชา

( ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันชัย อรุณประการัตน์, D.Agr. )

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

( รองศาสตราจารย์กัญจนา ชีระกุล, D.Agr. )

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมในโครงการทับทิมสยาม 08

จังหวัดสระแก้ว

Administration of Participatory Forest Resource Management under Tabtim Siam 08 Project,

Sa Kaeo Province

โดย

นายหงษ์พิจารณ์ บัวไข

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม)

พ.ศ. 2555

หนังสือพิมพ์ บัวไข 2555: การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมในโครงการ  
ทบทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารทรัพยากร  
ป่าไม้และสิ่งแวดล้อม) สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม คณะวนศาสตร์  
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผู้ช่วยศาสตราจารย์พสุธา สุนทรห้าว, Ph.D. 100 หน้า

การศึกษาวิจัยวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคม จำนวนและชนิดพันธุ์ไม้เด่น  
และวิเคราะห์สถานภาพโครงการเพื่อกำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อการบริหารจัดการ  
อย่างมีประสิทธิภาพ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเทคนิคการประเมินชุมชนอย่างมีส่วนร่วม  
(Participatory Rural Appraisal, PRA) และใช้การสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มร่วมกับผู้มีส่วนได้  
ส่วนเสียและการสำรวจป่าเป็นเครื่องมือหลักในการวิจัย หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วย  
วิธีการทางวิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ และสถิติ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ของหมู่ไม้ ความคิดเห็น  
ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ระหว่าง  
องค์ประกอบของระบบในโครงการทบทิมสยาม 08 เพื่อกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงาน

ผลการศึกษา พบว่า ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักด้านเกษตร และเป็นราษฎรที่ย้ายถิ่นฐาน  
มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อเป็นแหล่งอาหาร และมีประสบการณ์  
เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ด้วยการร่วมโครงการปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ ด้านพันธุ์ไม้  
พบว่า มีชนิดพันธุ์ไม้ยืนต้นทั้งหมด 37 ชนิด โดยไม้ประดู่ป่า นนทรีป่า พดุกษ์ สะเดา และกระถินยักษ์  
เป็นไม้เด่นในพื้นที่ และผลการวิเคราะห์ SWOT พบว่า โครงการทบทิมสยาม 08 ต้องดำเนินกลยุทธ์  
เชิงแก้ไข เป็นกลยุทธ์หลักในการจัดการ คือรวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ และปรับปรุงระบบการจัดทำ  
ฐานข้อมูล ปรับปรุงโครงสร้างบุคลากร อุปกรณ์ และระบบสาธารณูปโภคให้เพียงพอ เพื่อรองรับ  
กิจกรรมที่เหมาะสม ได้แก่ กิจกรรมการฟื้นฟูตามแนวพระราชดำริ กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพให้กับ  
ชุมชน กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ  
โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นฐานในการกำหนดเป้าหมายเพื่อความยั่งยืน

Hongsepijarn Buakhai 2012: Administration of Participatory Forest Resource Management under Tabtim Siam 08 Project, Sa Kaeo Province. Master of Science (Forest Resource and Environmental ), Major Field: Forest Resource and Environmental Administration, Faculty of Forestry. Thesis Advisor: Assistant Professor Pasuta Sunthornhao, Ph.D. 100 pages.

Objectives of the study were to determine the socio-economic and forest resources condition through project situation analysis for setup strategies and appropriate activities which it will be effective administration of Tabtim Siam 08 Project, Sa Kaeo Province. Participatory Rural Appraisal (PRA) was employed as a tool for data collection e.g. interview, focus group meeting with multi-stakeholder and forest inventory. Then data analysis was conducted based on science, social science and relevant statistical method such as forest healthy, and analysis of strengthening, weakness, opportunity and threats (SWOT) through establish implementing strategy.

Results of the study indicated that main of the most respondents occupation were agriculture. Most of them having much experience in forest resource conservation immigrated from Northeastern part of Thailand and utilized the forest area as the source of food in the forest project. there were 37 tree species found in the studied area while *Pterocarpus macrocarpus*, *Peltophorum dasyrachis*, *Albizia lebbek*, *Azadirachta indica var.siamensis* and *Leucaena leucocephala* were classified as the dominant species. Based-on SWOT analysis, indicated that Tabtim Siam 08 should to setup editable strategies namely local knowledge collection and to develop database system for organization structure reform as well as basic facility improvement to serving appropriate activities e.g. response royal forest rehabilitation project, promote additional occupation and virtue, morality and create the participatory people's awareness of natural resource conservation in order to achieve the goal of project sustainability.

---

Student's signature

---

Thesis Advisor's signature

## กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์ และความร่วมมือจากหลายฝ่าย ในโอกาสนี้ใคร่ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์พสุธา สุนทรห้าว ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์วุฒิพล หัวเมืองแก้ว กรรมการที่ปรึกษาร่วม รองศาสตราจารย์ประคอง อินทรจันทร์ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ขวัญชัย ดวงสถาพร นายพุดพิงศ์ สุรพฤกษ์ ผู้อำนวยการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว คุณบำรุง นิลคูหา และคุณทินกร พรพันธุ์ไพบูรณ์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ และแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน หัวหน้าส่วนราชการ และราษฎรที่อาศัยอยู่รายรอบพื้นที่โครงการ ทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว ในท้องที่ตำบลหนองแวงและตำบลหนองม่วง อำเภอโคกสูง และในท้องที่ตำบลตาพระยาและตำบลโคกกลาน อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว ซึ่งเป็นตัวแทนของ ผู้นำของชุมชน และเป็นกลุ่มตัวอย่างทุกท่าน ที่กรุณาตอบแบบสอบถาม และได้มีส่วนเกี่ยวข้องในการให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วยดี

ในท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยกราบขอบคุณ นางบุญมา บัวไข มารดา ครอบครัว ญาติ และเพื่อนๆ ทุกคนที่เป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนด้วยดีในการศึกษาวิจัย และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของโครงการทับทิมสยาม 08 และหน่วยงานต่างๆ สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป ด้วยคุณความดีนี้ขอมอบแด่ นายเที่ยง บัวไข บิดาผู้ล่วงลับ

หงษ์พิจารณ์ บัวไข

เมษายน 2555

## สารบัญ

## หน้า

สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(2)
สารบัญภาพ	(3)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	3
การตรวจเอกสาร	5
อุปกรณ์และวิธีการ	43
อุปกรณ์	43
วิธีการ	43
ผลและวิจารณ์	51
สรุปและข้อเสนอแนะ	78
สรุป	78
ข้อเสนอแนะ	79
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	80
ภาคผนวก	85
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	86
ภาคผนวก ข แบบบันทึกการสำรวจพันธุ์ไม้	96
ภาคผนวก ค ตัวอย่างภาพถ่ายการระดมความคิดเห็น	98
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	100

## สารบัญญัตินำ

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนตัวอย่างครัวเรือนที่ทำการศึกษาในแต่ละหมู่บ้าน	47
2	ผลการสำรวจพันธุ์ไม้ในพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว	54
3	สภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรรอบพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08	61
4	ระดับความคิดเห็นของราษฎรต่อกิจกรรมการพัฒนาในอนาคตของโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว	66
5	SWOT การจัดทำกลยุทธ์การจัดการของโครงการทับทิมสยาม08 จังหวัดสระแก้ว	69
6	กลยุทธ์ทางเลือกบนพื้นฐานของวิเคราะห์สถานภาพโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว	74
7	ระดับความสำคัญของกิจกรรมที่เหมาะสมบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ SWOT	76
8	สรุปกลยุทธ์การจัดการของโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว	77

## สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	TOWS Matrix	36
2	กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	44
3	ลักษณะแปลงตัวอย่างชั่วคราวสำรวจป่าเพื่อศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของหมู่ไม้ จัดทำระบบฐานข้อมูลระบบเพื่อจัดเก็บข้อมูลที่ได้จากการสำรวจอย่างเป็นระบบ	45
4	แสดงลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ใน โครงการทับทิมสยาม 08	52
5	การกำหนดกลยุทธ์ของ โครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว	70
6	ผลการวิเคราะห์เพื่อจัดทำกลยุทธ์ของ โครงการทับทิมสยาม08 จังหวัดสระแก้ว	75

การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมในโครงการทับทิมสยาม 08  
จังหวัดสระแก้ว

Administration of Participatory Forest Resource Management under  
Tabtim Siam 08 Project, Sa Kaeo Province

คำนำ

กรอบแนวคิดในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วม มีบทบาทสำคัญมากต่อการแก้ปัญหาด้านการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ที่ให้สิทธิชุมชนและประชาชนในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และให้รัฐมีหน้าที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนท้องถิ่น ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

โครงการทับทิมสยาม 08 จัดตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าโคกสูง จังหวัดสระแก้ว มีเนื้อที่ประมาณ 1,700 ไร่ อยู่ติดกับถนนชนะวิถี ทางหลวงหมายเลข 348 เคยถูกใช้เป็นศูนย์อพยพชาวกัมพูชาไซต์เขาอีด่างเดิม โดยจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2537 ตามพระประสงค์ขององค์ประธานสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ (สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อฟื้นฟูปรับปรุงพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้กลับเป็นป่าสมบูรณ์ และบริหารจัดการพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของหมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา ได้เริ่มดำเนินการฟื้นฟูสภาพป่ามาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2538 ในรูปแบบของสวนป่าโดยได้รับการจัดสรรงบประมาณจากกรมป่าไม้ จนถึงปัจจุบัน (ปี 2555) เป็นระยะเวลากว่า 10 ปี ต้นไม้ในสวนป่ามีอายุโดยเฉลี่ย 16 ปี ซึ่งหมดงบประมาณในการบำรุงรักษาสวนป่าแล้ว ซึ่งปรากฏผลการดำเนินงานว่าได้บรรลุวัตถุประสงค์การจัดตั้งโครงการข้อแรก ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่สอง คือการพัฒนาคุณภาพชีวิตของราษฎรในหมู่บ้านตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา โดยใช้ฐานทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08 ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืนนั้น เป็นประเด็นที่ทำทนายนักบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยิ่ง เนื่องจากโครงการยังขาดงบประมาณในการดูแลรักษาสวนป่าและการพัฒนากิจกรรมต่างๆ เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตราษฎรโดยรอบพื้นที่โครงการความจำเป็นเร่งด่วนต้องดำเนินการ คือการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกเพื่อหาแนวทางด้วยกระบวนการการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยเน้นกระบวนการสร้างชุมชนให้

เข้มแข็งเป็นระบบเครือข่ายเพื่อการบริหารและพัฒนาชุมชน ด้วยกระบวนการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ภายใต้กรอบแนวพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง ในพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช มหาราช จึงจะเกิดการพัฒนายั่งยืน (sustainable development) ดังนั้น จึงเป็นที่มาที่ทำให้ผู้วิจัยเกิดความสนใจที่จะทำการศึกษาเพื่อหากลยุทธ์การบริหารจัดการที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่โครงการ ทับทิมสยาม 08 ดังรายละเอียดต่อไปนี้



## วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจสังคมของชุมชนโดยรอบพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว
2. เพื่อศึกษาการเติบโตและหาค่าดัชนีความสำคัญของชนิดพันธุ์ไม้ในโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว
3. เพื่อวิเคราะห์สถานภาพโครงการเพื่อกำหนดกลยุทธ์การบริหารจัดการและกิจกรรมที่เหมาะสมของโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

## ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตการศึกษาในพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08 และศึกษาร่วมกับผู้นำชุมชน ราษฎร โดยรอบพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08 ในตำบลหนองแวง ตำบลหนองม่วง อำเภอโคกสูง ตำบลโคกกลาน ตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว รวมทั้งผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

## นิยามศัพท์

ผู้นำชุมชน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกและคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ในตำบลหนองแวง ตำบลหนองม่วง อำเภอโคกสูง และตำบลตาพระยา ตำบลโคกกลาน อำเภอตาพระยา

ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง หัวหน้าส่วนราชการ/หัวหน้างานพื้นที่โดยรอบโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว ในตำบลหนองแวง ตำบลหนองม่วง อำเภอโคกสูง และตำบลตาพระยา ตำบลโคกกลาน อำเภอตาพระยา

ปราชญ์ชาวบ้าน หมายถึง ผู้ที่มีองค์ความรู้ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะ ผู้เฒ่า ผู้แก่ ที่อาศัยอยู่ในตำบลหนองแวง ตำบลหนองม่วง อำเภอโคกสูง และตำบลตาพระยา ตำบลโคกกลาน อำเภอตาพระยา

โครงการ หมายถึง โครงการทั้บทีมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

สภาพเศรษฐกิจและสังคม หมายถึง สภาพทั่วไปทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของราษฎร  
ในตำบลหนองแวง ตำบลหนองม่วง อำเภอโคกสูง และตำบลโคกลาน ตำบลตาพระยา อำเภอตา  
พระยา จังหวัดสระแก้ว



## การตรวจเอกสาร

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมในโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้
2. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
3. การวิเคราะห์ SWOT
4. โครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

### แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้

**แนวคิดและความหมายของการบริหาร การจัดการ และการบริหารจัดการ**

วิรัช (2551) ให้ความหมายของคำว่า การบริหาร (administration) และการจัดการ (management) ดังนี้

การบริหาร หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนำมาใช้เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายปลายทางที่ได้กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นคำที่นิยมใช้ในการบริหารภาครัฐ

การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานหรือการปฏิบัติงานที่หน่วยงานหรือบุคลากรของหน่วยงานนำมาใช้เพื่อนำไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายปลายทางที่ได้กำหนดไว้ เป็นคำที่ส่วนใหญ่ใช้ในหน่วยงานและบุคลากรของภาคเอกชน

ติน (2542) ให้ความหมายของ การบริหาร ไว้ว่า กระบวนการของการนำเอาการตัดสินใจ และนโยบายไปปฏิบัติ สำหรับ การจัดการ ให้ความหมายว่า เป็นกระบวนการของการวางแผน การจัดองค์การ การนำ การควบคุมทรัพยากรคน เงิน สิ่งของ และข่าวสาร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สมพงษ์ (2523) ให้ความหมายของ การบริหาร ว่า คือการใช้ศาสตร์และศิลปะนำเอาทรัพยากรการบริหาร (administrative resource) มาประกอบการตามกระบวนการบริหาร (process of administration) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ และ การจัดการ เป็นความพยายามที่จะใช้พลังร่วมกัน (group effort) ของกลุ่มบุคคลในองค์การ โดยรวมทรัพยากรการบริหาร มาใช้อย่างมีเหตุผล เพื่อให้งานสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

วิรัช (2550) คำว่าการบริหารจัดการ (management administration) ถูกนำไปใช้ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ในที่นี้ หมายถึง การบริหารจัดการภาครัฐ (public management administration) โดยหมายถึง แนวทางหรือวิธีการดำเนินงานใดๆ ที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการเปลี่ยนแปลง พัฒนา หรือสร้างความสุขความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคงและยั่งยืนให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ โดยเกี่ยวข้องกับ กระบวนการบริหารจัดการ หรือ PAMS-POSDCoRB กล่าวคือ (1) การบริหารนโยบาย (policy) (2) การบริหารอำนาจหน้าที่ (authority) (3) การบริหารคุณธรรม (morality) (4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (society) (5) การวางแผน (planning) (6) การจัดองค์การ (organizing) (7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (staffing) (8) การอำนวยการ (directing) (9) การประสานงาน (coordinating) (10) การรายงาน (reporting) และ (11) การงบประมาณ (budgeting) และปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหาร หรือ 7M กล่าวคือ (1) การบริหารคน (man) (2) การบริหารเงิน (money) (3) การบริหารวัสดุอุปกรณ์ (material) (4) การบริหารงานทั่วไป (management) (5) การบริหารคุณธรรม (morality) (6) การให้บริการประชาชน (market) และ (7) การบริหารเวลา (minute)

วิรัช (2551) แนวทางการบริหารจัดการ 26 ประการของนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นบุคคลที่ ไม่ธรรมดา (extraordinary person) ดังนี้

1. มีผู้รับผิดชอบหรือเจ้าภาพในทุกกิจกรรมหรือในการปฏิบัติงานทุกชั้นตอน

2. ปฏิบัติงานอย่างท้าทายด้วยการกำหนดนโยบายหลักหรืองานชิ้นโบว์แดงที่ต้องทำ และพยายามทำให้สำเร็จ หรือปฏิบัติงานให้เสร็จก่อนเวลาที่ได้ประกาศไว้
3. กำหนดกรอบเวลาในการทำงาน เช่น ระบุเวลาการปฏิบัติว่าจะเสร็จภายในกี่วันกี่เดือน
4. ตั้งเป้าหมายหรือระบุจำนวนปริมาณงานที่จะทำให้สำเร็จไว้อย่างชัดเจน
5. มุ่งผลสำเร็จของงาน โดยเริ่มจากจิตใจที่มีจิตสำนึกในการปฏิบัติงานที่มุ่งความสำเร็จ (achievement consciousness) มีใช้จิตสำนึกในการปฏิบัติงานที่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบราชการ (bureaucracy consciousness) ต้องเป็นลักษณะมุ่งผลผลิต (product) ไม่ติดยึดอยู่กับกระบวนการ (process)
6. ยึดถือประชาชนหรือผลประโยชน์ของประชาชนส่วนรวมเป็นเป้าหมายหลัก
7. แสดงลักษณะผู้นำที่กล้าได้กล้าเสีย
8. กล้าคิด ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติงานด้วยความรวดเร็ว ลดขั้นตอน ลดพิธีการ ตลอดจนติดตามงานอย่างสม่ำเสมอ
9. กล้าคิดและทำนอกกรอบ ซึ่งอาจถือคำกล่าวที่ว่า “ประวัติศาสตร์ของชาติบ้านเมือง จำนวนไม่น้อยที่เกิดจากการกระทำของผู้แหกกฎ” (history is made by those who break the rules)
10. กล้าคาดการณ์หรือทำนายเหตุการณ์ล่วงหน้าเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
11. การบริหารในเชิงรุกทั้งภายในและภายนอกประเทศด้วยความคิดริเริ่ม พร้อมนำเสนอสิ่งแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา โดยค่อยๆ ปลดปล่อยออกมาตามจังหวะเวลา
12. ประชาสัมพันธ์ของงานอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้มืออาชีพ มิใช่มีมือสมัครเล่น
13. ตอบโต้หรือสวนผู้ต่อต้านอย่างทันทีทันควัน เพื่อสกัดกั้นและกำราบผู้ต่อต้าน

14. จัดตั้งทีมตรวจสอบและติดตามผลงานของผู้ได้บังคับบัญชารวมทั้งทำวิจัยเพื่อตรวจสอบข้อมูล ความนิยม และความต้องการของประชาชน
15. เลือกผู้ร่วมงานหรือผู้ได้บังคับบัญชาที่มีฝีมือและควบคุมสั่งการได้
16. วางตำแหน่งคนของตนเองไว้ในตำแหน่งสำคัญและในทุกวงการ
17. ไม่เปิดโอกาสให้มีคู่แข่งหรือให้ใครมามีชื่อเสียงเทียบเท่า
18. นำข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้อย่างจริงจัง
19. มีไมตรีจิต (courtesy) ซึ่งครอบคลุมถึงการมีมารยาท ความสุภาพ ความเอื้อเฟื้อ และมีอัธยาศัยดี
20. มีการบริหารจัดการที่แสดงถึงความเป็นมืออาชีพ (professionalism) โดยนำหลักวิชาการมาประยุกต์ใช้ประกอบ
21. เป็นที่ยอมรับ (respect) หรือได้รับความศรัทธาจากประชาชนส่วนใหญ่
22. มีความยืดหยุ่น (flexible) ซึ่งต้องเป็นการยืดหยุ่นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเท่านั้น
23. เสียสละประโยชน์และความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม มีความเป็นผู้ให้มากกว่าผู้รับ
24. ดำรงตำแหน่งและปฏิบัติหน้าที่อย่างภาคภูมิใจ มีเกียรติและและมีศักดิ์ศรี
25. ให้เกียรติและยกย่องครอบครัว
26. คิดดี ไม่สำราญ ไม่วางฟอร์ม วางก้าม ไม่ติดยึดกับตำแหน่ง รู้จักพอและพร้อมที่จะลงจากตำแหน่ง

## ความหมายของทรัพยากรป่าไม้

อุทิศ (2553) ได้ให้คำจำกัดความของทรัพยากรป่าไม้วว่า หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มนุษย์ได้มาจากป่าทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งสิ่งที่เป็นวัตถุจากป่าโดยตรงและโดยทางอ้อม และสิ่งที่ป่าให้บริการต่อมนุษย์ในด้านต่างๆ

นิวัตติ (2542) ได้ให้คำจำกัดความของป่าไม้ “ป่าไม้ คือสังคมของต้นไม้และสิ่งมีชีวิตอื่นๆ อันมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และปกคลุมเนื้อที่กว้างใหญ่ มีการใช้ประโยชน์จากอากาศ น้ำ และวัตถุธาตุต่างๆ ในดิน เพื่อการเติบโตจนถึงอายุขัย และมีการเจริญทดแทนของตนเอง ทั้งให้ผลผลิตและบริการที่จำเป็นอันจะขาดมิได้แก่มนุษย์”

## ความหมายและแนวคิดในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

วุฒิพล (2553) ได้ให้คำจำกัดความของการจัดการทรัพยากรป่าไม้ ว่าเป็นกระบวนการบริหารจัดการที่ครอบคลุมทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม กฎหมาย เทคโนโลยี และศาสตร์ในสาขาที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายอย่างลงตัว เพื่อนำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้อย่างยั่งยืน

อุทิศ (2553) กล่าวว่า แนวคิดในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ต้องเป็นการจัดการเชิงระบบนิเวศ(ecosystem approach for forest resource management) ซึ่งแนวคิดนี้ยึดหลักความสมดุลทางธรรมชาติในระบบนิเวศที่ทำการจัดการ

นุชนารถ (2553) กล่าวว่า ทรัพยากรป่าเป็นทรัพยากรธรรมชาติทดแทนได้ (renewable natural resources) มนุษย์ต้องการทรัพยากรประเภทนี้ตลอดเวลา ใช้ทั้งเป็นอาหาร ที่อยู่อาศัย ยา รักษาโรค และเครื่องนุ่งห่ม แม้แต่เวลาหลับหรือพักผ่อน ทรัพยากรประเภทนี้ก็ยังคงมีความจำเป็นเสมอ และกล่าวถึงหลักการทางการจัดการ ดังนี้

1. ต้องจัดให้ระบบนิเวศหรือระบบสิ่งแวดล้อมมีองค์ประกอบภายในที่มีชนิดและปริมาณให้ได้สัดส่วนซึ่งกันและกันในเกณฑ์มาตรฐานธรรมชาติ

2. การใช้ทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์นั้น จะต้องใช้เฉพาะส่วนที่ออกเงย หรือส่วนที่เพิ่มพูนเท่านั้น ในทางปฏิบัติทางป่าไม้นั้น การเก็บเกี่ยวส่วนที่เพิ่มพูนนั้น มิใช่ นำส่วนที่เพิ่มพูนรายต้น (ไม้) แต่นำเฉพาะต้น (ไม้) ที่มีอัตราการเจริญเติบโตน้อยหรือ ไม่มีเลย

3. การใช้ทรัพยากรที่ทดแทนได้อย่างถาวรนั้น ถ้าจะต้องใช้ทรัพยากรเฉพาะส่วนที่เพิ่มพูนทรัพยากรป่าไม้มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ

### นโยบายด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ราชกิจจานุเบกษา, 2550)

มาตรา 85 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบาย ด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและการดูแลรักษาทรัพยากร ธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

(2) กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อ ประกอบเกษตรกรรวมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่น รวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

(3) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนาและดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

(4) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบ และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

(5) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

## 1. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

มุ่งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบนิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลรักษาและใช้ประโยชน์ ปรับกระบวนการพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคมคาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติเพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนในสังคมไทย

## 2. การสร้างภูมิคุ้มกัน

จากการพิจารณาสถานการณ์และความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตที่ประเทศไทยต้องเผชิญ ซึ่งให้เห็นถึงผลกระทบที่จะเกิดกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นฐานการพัฒนาของประเทศในอนาคต จึงจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกัน เพื่อให้ประเทศสามารถลดความเสี่ยงและบริหารจัดการรวมทั้งสร้างความพร้อมในการรับมือกับปัจจัยเสี่ยงดังกล่าวข้างต้นได้ ทั้งนี้เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศได้อย่างยั่งยืน โดยภูมิคุ้มกันที่สำคัญ ได้แก่

2.1 การมีระบบฐานข้อมูลและองค์ความรู้ เทคโนโลยี และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสม

2.1.1 กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่นและการดูแล

รักษาทรัพยากร ธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากผลกระทบการใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

2.1.2 กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม และดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึง โดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่นรวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

2.1.3 จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนาและดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

2.1.4 จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวนบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

2.1.5 ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

2.1.6 ปรับตัวเพื่อรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ง่ายต่อการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ ทั้งด้านภัยพิบัติจากธรรมชาติ โรคระบาด ปังจัยการผลิตที่ลดลงหรือเปลี่ยนแปลงไป รวมไปถึงการลงทุนด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพและการฟื้นฟูระบบนิเวศ เช่น การป้องกันชายฝั่ง การแก้ปัญหาดินเค็มแหล่งกักเก็บน้ำ การกินสมดุล และการบรรเทาความแห้งแล้งและน้ำท่วม

2.2 การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง วิถีชีวิตไทย และความตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะเป็นภูมิคุ้มกันนำไปสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การแก้ไขปัญหาด้วยเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวอาจไม่ทันกับปัญหาที่สะสมอย่างต่อเนื่อง หากประชาชนยังคงมีพฤติกรรมบริโภคเกินพอดีขาดความตระหนัก รักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม การไม่ให้ความสำคัญกับระบบเกษตรกรรมยั่งยืนเท่าที่ควร อันจะเป็นพื้นฐานในการเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่วิถีแห่งการผลิตและบริโภคที่มีความพอดี ประหยัด รู้คุณค่าและยั่งยืน

2.3 เครื่องมือและกลไกบริหารจัดการเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและระบบธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จะช่วยให้การกำหนดนโยบายและมาตรการเฝ้าต่อการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ มีองค์ความรู้ข้อมูล และระบบติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ มีกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และเครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสร้างแรงจูงใจและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและมลพิษ อีกทั้งช่วยให้การบริหารจัดการเกิดความโปร่งใสเป็นธรรมกับทุกภาคส่วนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ

2.4 ความเข้มแข็งของชุมชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การที่ชุมชนมีความเข้มแข็งมากขึ้น สามารถรวมกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนได้มากขึ้น รวมทั้งบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่นของตนเองได้อย่างเหมาะสม ทำให้สามารถอนุรักษ์และฟื้นฟูฐานทรัพยากรความหลากหลายทางชีวภาพได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมและยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง ส่งผลให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพภูมิสังคม ทำให้ปรับไปสู่วิถีการพึ่งตนเองและเกิดความยั่งยืนได้

2.5 การบริหารจัดการที่ดี โดยมุ่งเน้นการบูรณาการในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การปรับปรุงเครื่องมือและกลไกในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อประกอบการกำหนดนโยบาย และวางแผนการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในทุกระดับ การเพิ่มประสิทธิภาพการบังคับใช้กฎหมายให้เข้มงวด เป็นธรรม และโปร่งใส การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และการจัดสรรทรัพยากรอย่างทั่วถึง เท่าเทียมและเป็นธรรม การสร้างความตระหนักและจิตสำนึกรับผิดชอบของทุกภาคส่วน และการเสริมสร้างศักยภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหน่วยงานในระดับภูมิภาคและท้องถิ่น รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานภายใต้กรอบความร่วมมือระหว่างประเทศด้านสิ่งแวดล้อม และที่เชื่อมโยงกับการค้าและการลงทุนอย่างเป็นระบบ

### 3. แนวทางการพัฒนา

3.1 การพัฒนาระบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพโปร่งใสและเป็นธรรมอย่างบูรณาการ มีแนวทางหลัก ดังนี้

3.1.1 พัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง และส่งเสริมสิทธิชุมชนในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากร ธรรมชาติอย่างสมดุลและยั่งยืน สนับสนุนแนวทางการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติเชิงอนุรักษ์ และแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ ตามวิถีชีวิต ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมดั้งเดิม ภายใต้หลักการคนอยู่ร่วมกับระบบนิเวศอย่างเกื้อกูล สนับสนุนสิทธิและบทบาทของชุมชนในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติเพื่อการพึ่งตนเอง ทั้งด้านทรัพยากรชีวภาพ ป่าชุมชน การจัดการน้ำ การจัดการทรัพยากรชายฝั่ง รวมทั้งการใช้ประโยชน์ที่ดินร่วมกัน สร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อให้ชุมชนเกิดความรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติ สนับสนุนให้ชุมชนจัดทำโครงการเพื่อสำรวจทำฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยร่วมกับองค์กรท้องถิ่น ส่งเสริมกิจกรรมที่ต่อยอดการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรและองค์ความรู้ของท้องถิ่น ตลอดจนส่งเสริมระบบการจัดการที่เคารพสิทธิทางปัญญาและปกป้องทรัพยากรของชุมชน

3.1.2 สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมและพัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นและชุมชน โดยผลักดันให้เกิดความเป็นหุ้นส่วนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม พัฒนากลไกการจัดการร่วมที่ประกอบด้วยภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน รวมทั้งการจัดตั้งสภาสิ่งแวดล้อมชุมชนท้องถิ่น เพื่อการพัฒนา แก้ไขปัญหา รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับโครงการพัฒนาของภาครัฐที่อาจส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ สุขภาพอนามัย และสิ่งแวดล้อมของชุมชนในทุกชั้นตอนบนพื้นฐานขององค์ความรู้ ข้อมูลที่ถูกต้อง เปิดเผย โปร่งใส สามารถเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม และเป็นกลไกการถ่วงดุล ติดตามและตรวจสอบที่โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ สร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพัฒนาการจัดการศึกษา สร้างความตระหนักให้แก่สาธารณชน เยาวชน ชุมชนนักรการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เสริมสร้างบทบาทของสื่อมวลชนในการสร้างความตระหนักรู้และความตื่นตัวของสาธารณชนในการดูแลคุ้มครองทุนทางทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เข้มแข็ง สามารถตอบสนองปัญหาและความต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม ทั้งด้านการอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรน้ำ การป้องกันและแก้ไขมลพิษทางน้ำ การป้องกันภัยน้ำแล้งและน้ำท่วม รวมทั้งการจัดการขยะและของเสียอันตราย

3.1.3 ปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม และบังคับใช้อย่างเสมอภาคเป็นธรรม ปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบของภาครัฐ เพื่อลดความขัดแย้ง แก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน รวมทั้งจัดทำกฎหมายรองเพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน และแบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ผลักดันการจัดเก็บภาษีที่ดินแบบก้าวหน้าเพื่อกระจายการถือครองที่ดิน และร่างพระราชบัญญัติการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ ปรับปรุงกฎหมายผังเมืองให้ทันสมัยและบังคับใช้อย่างเท่าเทียมและจริงจัง ส่งเสริมบทบาทของชุมชนและท้องถิ่นในการจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ ผังเมือง ทั้งในระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด พิจารณาออกกฎระเบียบที่สนับสนุนและจูงใจให้เกิดการอนุรักษ์ ทบทวนหลักเกณฑ์การจัดสรรผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรแร่ เพิ่มบทลงโทษต่อผู้บุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งพัฒนากระบวนการยุติธรรมสิ่งแวดล้อมที่ครอบคลุมตั้งแต่การเข้าถึงข้อมูล ข่าวสาร การคุ้มครองสิทธิชุมชน การพิสูจน์ความเสียหาย และการพัฒนาองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เพื่อใช้ประกอบการพิจารณา นอกจากนี้ ควรใช้กลไกทางสังคมติดตามตรวจสอบ กำกับดูแลผู้ละเมิดกฎหมาย และการดำเนินงานของภาครัฐให้เป็นไปตามกฎหมาย

3.1.4 ปรับนโยบายการลงทุนภาครัฐให้เอื้อต่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยปรับนโยบายไม่ส่งเสริมการลงทุนในอุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กำหนดมาตรการควบคุมการขยายตัวของเมืองและพื้นที่ชุมชน ในเขตชลประทาน พื้นที่เกษตรกรรม และเขตอนุรักษ์ รวมทั้งมีมาตรการควบคุมการใช้พื้นที่ตามนโยบายส่งเสริมพืชเศรษฐกิจไม่ให้เกิดการบุกรุกทำลายพื้นที่อนุรักษ์ และระบบนิเวศที่เปราะบาง คำนึงถึงการสูญเสียต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อประเมินมูลค่าที่แท้จริงและมูลค่าในอนาคตของทรัพยากร ธรรมชาติในการทำหน้าที่ของระบบนิเวศ ปรับปรุงกระบวนการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม พัฒนาหลักเกณฑ์การประเมินความคุ้มค่าของโครงการลงทุนที่คิดรวมต้นทุนการใช้หรือสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ การก่อกมลพิษและการส่งผลกระทบต่อสุขภาพ และวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย จัดทำเขตเศรษฐกิจแร่ทั้งประเทศ เพื่อประกอบการวางแผนการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรแร่อย่างยั่งยืน

3.1.5 ผลักดันให้มีการจัดเก็บภาษีสิ่งแวดล้อม รวมถึงการปฏิรูปการบริหารจัดการงบประมาณของประเทศ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และลดการก่อมลพิษ ตามแนวทางการปฏิรูประบบภาษีเพื่อการรักษาสิ่งแวดล้อมให้เป็นรูปธรรม เช่น การเก็บภาษีการปล่อยมลพิษ การเก็บภาษีหรือค่าธรรมเนียมในการใช้สินค้าที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปรับราคาน้ำมันเชื้อเพลิงให้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงและเป็นไปตามกลไกตลาด ใช้มาตรการด้านภาษีเพื่อการจัดการสารเคมี และนำรายได้จากการเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมดังกล่าว มาสนับสนุนการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษ และส่งเสริมการผลิตที่ยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาระบบการประเมิน ทั้งการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม เศรษฐศาสตร์ การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และการประเมินความเสี่ยง ทั้งในระดับพื้นที่และระดับประเทศ เช่น ประเมินความเสี่ยงทางสุขภาพเชิงพื้นที่ด้านสารเคมี เป็นต้น ตลอดจนเพิ่มประสิทธิภาพในการกำกับ ดูแล ให้เป็นไปตามมาตรการหรือมาตรฐานคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่กำหนด

3.1.6 สร้างรายได้จากการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจจากทรัพยากรพันธุกรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ ให้มีการอนุรักษ์ การวิจัยและพัฒนาพันธุกรรมท้องถิ่นและพืชพื้นบ้าน เพื่อสร้างนวัตกรรมในการผลิตสินค้าและบริการที่มีมูลค่าเพิ่มและเป็นเอกลักษณ์ของประเทศ เช่น สมุนไพร เวชภัณฑ์ เครื่องสำอาง และผลิตภัณฑ์ธรรมชาติ ตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งกำเนิดทรัพยากรที่ใช้ร่วมด้วย สนับสนุนการนำกลไกใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นในเวทีประชาคมโลก มาปรับใช้เพื่อสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับชุมชน และภาคีที่เกี่ยวข้องในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติอย่างเหมาะสม อาทิ กลไกการลดก๊าซเรือนกระจกจากการทำลายป่าและความเสื่อมโทรมของป่า การอนุรักษ์ การจัดการป่าอย่างยั่งยืน และการเพิ่มพูนปริมาณคาร์บอนในประเทศกำลังพัฒนา การเก็บค่าบริการเชิงนิเวศ (Payment for Ecosystem Services : PES) และกลไกการพัฒนาที่สะอาด (Clean Development Mechanism : CDM) โดยร่วมมือกับภาคีการพัฒนาทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ รวมถึงภาคเอกชน ควบคู่กับการพัฒนาเครือข่ายเฝ้าระวังการรุกรานพื้นที่อนุรักษ์ โดยสนับสนุนบทบาทภาคประชาชนและชุมชน

3.1.7 พัฒนาระบบฐานข้อมูลและระบบติดตามประเมินผล รวมทั้งส่งเสริมการศึกษาวิจัย เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพอย่างบูรณาการ โดยส่งเสริมและพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน สามารถนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจในเชิงนโยบายได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งจัดให้มีระบบการศึกษาวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์

ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และพัฒนากลไกและระบบการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามนโยบายรัฐบาล เพื่อศึกษาผลกระทบอย่างรอบด้าน โดยเฉพาะมิติด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และนำมาใช้เป็นข้อมูลประกอบการปรับนโยบายไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และลดความขัดแย้งเชิงนโยบายระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์

แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2555 – 2558 (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2554)

แนวทางการบริหารราชการแผ่นดิน ของรัฐบาล นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ตามนโยบายข้อที่ 5 นโยบายที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รัฐบาลได้ยึดหลักการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเพิ่มบทบาทภาคประชาชนและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน โดยให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ควบคู่กับการบริหารจัดการเพื่อป้องกันแก้ไขปัญหาผลกระทบสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศและชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนากฎหมายสิ่งแวดล้อมและการบังคับใช้กฎหมาย และสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์ที่ดิน และทรัพยากรธรรมชาติพัฒนาระบบการบริหารจัดการ โดยมุ่งให้มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เป็นไปอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับศักยภาพของระบบนิเวศ คำนึงถึงวิถีชีวิตของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง พร้อมทั้งส่งเสริมและสร้างความตระหนักและจิตสำนึกทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการสร้างภูมิคุ้มกันและเตรียมความพร้อมในการรองรับและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและพิบัติภัยธรรมชาติ ควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์ความรู้ในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนโยบาย ที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนี้ได้กำหนดเป้าประสงค์เชิงนโยบาย และเป้าหมาย/ ตัวชี้วัด กลยุทธ์ และวิธีดำเนินการที่สำคัญ ดังนี้

#### 1. อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า

##### เป้าหมายเชิงนโยบาย

1. พื้นที่ป่าได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมและตอบสนองความต้องการของประชาชน
2. รักษาฐานทรัพยากรป่าไม้และจัดการที่ดินป่าไม้เพื่อใช้ประโยชน์อย่างเหมาะสม พร้อมพัฒนาระบบการให้บริการด้านป่าไม้ที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน

3. ฐานข้อมูลความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้

#### กลยุทธ์

1. เร่งให้มีการปลูกป่าเพิ่มขึ้นควบคู่ไปกับการป้องกันการลักลอบบุกรุกทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า
2. เร่งสำรวจและจัดทำแนวเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน
3. ส่งเสริมการบริหารจัดการป่าแบบกลุ่มป่า ป่าชุมชน อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า สนับสนุนการจัดการอย่างมีส่วนร่วม และให้คนกับป่าอยู่ร่วมกันในลักษณะที่ทำให้คนมีภารกิจดูแลป่าให้มีความยั่งยืน
4. สร้างแรงจูงใจและส่งเสริมรายได้จากการอนุรักษ์ป่าไม้ ฟื้นฟูป่าไม้ตามแนวทางพระราชดำริ เพิ่มความชุ่มชื้นของป่าโดยฝายต้นน้ำลำธาร ป้องกันไฟป่า

2. ส่งเสริมและสร้างความตระหนักและจิตสำนึกทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

#### เป้าหมายเชิงนโยบาย

ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

#### กลยุทธ์

เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจประชาสัมพันธ์และเผยแพร่การดำเนินกิจกรรม และการปรับพฤติกรรมการผลิตและการบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้มีความสำคัญแก่ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานและองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชน ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินการตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่จะนำมาสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. สร้างภูมิคุ้มกันและเตรียมความพร้อมในการรองรับและปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและภัยพิบัติภัยธรรมชาติ

#### เป้าหมายเชิงนโยบาย

1. เพิ่มประสิทธิภาพศักยภาพในการปรับตัวเพื่อรับมือและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ พื้นที่ป่าไม้ไม่ได้รับการจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
2. มีภูมิคุ้มกันและความพร้อมรองรับผลกระทบจากสาธารณภัย
3. ภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนรับรู้ข้อมูลคุณิยวิทยา และตระหนักถึงผลกระทบจากภัยธรรมชาติ และมีความพร้อมรับมือกับภัยธรรมชาติในภาวะวิกฤตอย่างทันเหตุการณ์

#### กลยุทธ์

1. พัฒนาศักยภาพความรู้และระบบฐานข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพิ่มขีดความสามารถในการพยากรณ์และคาดการณ์ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและภัยธรรมชาติในระดับประเทศและระดับพื้นที่
2. จัดทำยุทธศาสตร์รองรับภัยพิบัติระยะยาวส่งเสริมและเร่งรัดการเตือนภัยและการเตรียมความพร้อมในการรับมือความแปรปรวนในปัจจุบัน เพื่อให้เป็นฐานกับการรับมือความเปลี่ยนแปลงในระยะยาว ป้องกันภัยพิบัติโดยเฉพาะ น้ำท่วม สึนามิ แผ่นดินไหว และดินถล่ม สร้างกลไกส่งเสริมการเข้าถึงข้อมูลระดับชุมชน ท้องถิ่น เพิ่มขีดความสามารถในระดับชุมชนให้เข้มแข็งพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติต่างๆ ดำเนินการศึกษาอย่างรอบคอบในเรื่องของความจำเป็นของโครงการพัฒนาเขื่อนและเกาะ เพื่อป้องกันกรุงเทพฯ และภาคกลางให้ปลอดภัยจากการเพิ่มขึ้นของระดับน้ำ ทะเล และจากการละลายของน้ำแข็งขั้วโลกตามสภาวะโลกร้อนที่กำลังเกิดขึ้น

#### 4. พัฒนานองค์ความรู้ในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

##### เป้าหมายเชิงนโยบาย

ถ่ายทอดผลงานวิจัยและองค์ความรู้ด้านสัตว์ป่าและธรรมชาติแบบบูรณาการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

##### กลยุทธ์

ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนานองค์ความรู้ที่ชุมชนท้องถิ่น ส่งเสริมการทำวิจัยร่วมกับต่างประเทศรวมทั้งส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรและพลังงานอย่างประหยัดและช่วยลดมลพิษ

แผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฉบับใหม่ (พ.ศ. 2555-2559) กลุ่มพัฒนายุทธศาสตร์สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กรุงเทพฯ (สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2554)

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงได้ดำเนินการทบทวนแผนยุทธศาสตร์ต่างๆของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และจัดทำแผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมฉบับใหม่ (พ.ศ. 2555-2559) โดยให้มีความสอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในรัฐธรรมนูญ 2550 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) และแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2555-2559) รวมทั้งสถานการณ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ และของโลก เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการทำงานของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามกรอบภารกิจหน้าที่ที่สำคัญ โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดังนี้

##### ประเด็นยุทธศาสตร์

1. อนุรักษ์ฟื้นฟูและบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทที่ตอบสนองต่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
2. สร้างความมั่นคงของระบบนิเวศเพื่อตอบสนองการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. การบริหารจัดการพัฒนาเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนและระบบกระจายน้ำอย่างบูรณาการ
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการพิบัติภัย พัฒนาระบบเตือนภัยทางธรรมชาติและสาธารณภัย
5. พัฒนาระบบจัดการคุณภาพอากาศ น้ำเสีย กลิ่น เสียง และขยะทุกประเภทให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และส่งเสริมกลไกการพัฒนาที่สะอาด
6. พัฒนานอ้ก้ความรู้ และกลไกในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ
7. พัฒนาและปรับปรุงเครื่องมือ กลไกการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพ

#### เป้าประสงค์

1. ทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทในพื้นที่เป้าหมายได้รับการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ
2. ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์
3. ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายมีแหล่งน้ำ น้ำต้นทุนที่มีปริมาณเพียงพอ คุณภาพที่เหมาะสม
4. ประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัยมีความปลอดภัย ลดความสูญเสียชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงภัย
5. พื้นที่เป้าหมายมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมดีขึ้น
6. ทุกภาคส่วนสามารถนำองค์ความรู้และกลไกไปใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. องค์การมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นที่ยึดถือของสังคม

#### กลยุทธ์

1. อนุรักษ์ ฟื้นฟู และบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อรักษาสมดุลและเป็นฐานที่มั่นคงของการพัฒนาประเทศ
2. สร้างความมั่นคงของนิเวศพื้นที่ที่ตอบสนองต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. พัฒนาและส่งเสริมการใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืนและเป็นธรรม
4. พัฒนาระบบฐานข้อมูลภูมิศาสตร์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน
5. กลไกการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนให้มีการใช้ทรัพยากรน้ำ เป็นฐานในการพัฒนาประเทศและคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน
6. พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มน้ำต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายน้ำ บูรณาการน้ำผิวดิน ใต้ดิน และกำหนดมาตรฐานพัฒนาระบบน้ำสะอาด
7. พัฒนามาตรการและระบบบริหารจัดการพิบัติภัยอย่างมีประสิทธิภาพ
8. พัฒนาระบบการพยากรณ์ความเสี่ยงและเตือนภัยพิบัติล่วงหน้าในระดับพื้นที่ที่เชื่อมโยงกันหลายมิติให้สามารถรองรับกับสภาพอากาศและโอกาสภัยพิบัติทางธรรมชาติที่รุนแรง
9. สร้างเครือข่ายในการติดตาม และเฝ้าระวังภัยพิบัติ โดยความร่วมมือจากภาคประชาชน และเครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้อง
10. สร้างความตระหนักเตรียมพร้อมบรรเทาปัญหาและรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพสิ่งแวดล้อมโดยการใช้มาตรการทางกฎหมายและมาตรการทางสังคม

11. เพิ่มศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพัฒนาความรู้ในการจัดการมลพิษและของเสีย รวมทั้งเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมแก่ผู้ก่อมลพิษ
12. ถ่ายทอดและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมเพื่อการแก้ไขและการป้องกันปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
13. พัฒนาเครื่องมือในการบริหารจัดการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
14. ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคผู้สังคมคาร์บอนต่ำที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
15. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและพัฒนาองค์ความรู้ศักยภาพคนในทุกภาคส่วนพร้อมปรับปรุง พัฒนาและบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งระบบความร่วมมือกับต่างประเทศให้เหมาะสมและทันสมัย
16. สร้างความเข้มแข็งให้แก่องค์กร ภาคี และเครือข่ายภายนอก เพื่อระดมความร่วมมือในการคุ้มครองและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
17. สร้างจิตสำนึกสาธารณะให้แก่ประชาชนในการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และร่วมกันจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
18. พัฒนารูปแบบและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
19. ส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการดูแล รักษา และยกระดับคุณภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
20. พัฒนาระบบการเรียนรู้ในการสร้างสมดุลและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบนพื้นฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น
21. กำกับดูแล ติดตามและตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องให้มีผลบังคับทั่วถึงเท่าเทียมและสอดคล้องกับเจตนารมณ์

22. ปรับปรุงโครงสร้างกลไกการจัดการ และระเบียบปฏิบัติให้มีคุณภาพและความคล่องตัวในการดำเนินการกิจ

23. ปรับเปลี่ยนแนวคิดและวิธีการใช้งบประมาณให้มีประสิทธิภาพ และเชื่อมโยงงานเพื่อร่วมทุนกับภาคีเครือข่ายในทุกระดับ

24. สนับสนุนระบบการประเมินและการกำกับดูแลองค์กร โดยยึดหลักธรรมาภิบาล

25. พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีขีดความสามารถในการดำเนินการกิจร่วมกับภาคีและเครือข่าย

26. เสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้เข้มแข็งและบรรยากาศในการทำงานที่เอื้ออำนวยต่อการร่วมมือกันขับเคลื่อนภารกิจ

27. พัฒนาระบบสารสนเทศและเทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินการกิจให้ครอบคลุมทั่วทั้งองค์กร

28. สร้างงานวิจัยและใช้ประโยชน์จากการวิจัยผ่านกระบวนการจัดการความรู้

แผนยุทธศาสตร์จังหวัดสระแก้ว

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว (2553) จังหวัดสระแก้ว กำหนดวิสัยทัศน์ในการพัฒนาจังหวัด “ศูนย์กลางโลจิสติกส์ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอินโดจีน ถิ่นพืชพลังงาน” และได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์จังหวัดไว้ ๔ ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. ยุทธศาสตร์เพิ่มประสิทธิภาพระบบโลจิสติกส์ให้สามารถดำเนินการขนส่งและกระจายสินค้าได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ตรงเวลา และประหยัด สนับสนุนการเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ของภูมิภาคอินโดจีน โดยมีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ เป็นศูนย์กลางรองรับและกระจายสินค้าสู่อินโดจีนและจังหวัดใกล้เคียง

2. ยุทธศาสตร์ปรับปรุงปัจจัยและกระบวนการผลิตสินค้าเกษตรให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นรองรับการเป็นแหล่งพืชพลังงานทดแทนและอาหารปลอดภัยของจังหวัด โดยมีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ดังนี้

2.1 เป็นแหล่งผลิตพืชพลังงานทดแทนที่สำคัญของประเทศ

2.2 เป็นแหล่งผลิตสินค้าการเกษตร โดยการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร การแปรรูป การพัฒนาคุณภาพและส่งเสริมเกษตรปลอดภัย

3. ยุทธศาสตร์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยวเพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเชื่อมโยงประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ขอม โดยมีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ดังนี้

3.1 เป็นศูนย์กลางทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมรดกโลกของอินโดจีน

3.2 เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกครบวงจร บริการแพทย์แผนไทยและเชื่อมโยงประวัติศาสตร์วัฒนธรรมขอม

3.3 เป็นแหล่งเรียนรู้และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม

4. ยุทธศาสตร์เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้และสภาพแวดล้อมของประชาชนให้สามารถปรับตัว ประกอบอาชีพและมีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีเป้าประสงค์เชิงยุทธศาสตร์ดังนี้

4.1 ประชาชนมีสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตที่ดี

4.2 คุณภาพการศึกษาได้มาตรฐาน

4.3 ประชาชน ชุมชน สังคม ได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพดีขึ้น

4.4 ให้ประชาชนได้รับการบริการที่ดีและมีความพึงพอใจในการบริการ

4.5 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐ

## แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

### ความหมายของการมีส่วนร่วม

นรินทร์ชัย (2546) ได้สรุปความหมาย การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้ามาร่วมเล็กน้อยได้เข้าร่วมด้วยมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

พัชรี (2546) สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนในปัจจุบัน คือ กระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีโอกาสแสดงทัศนะ แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น เพื่อแสวงหาทางเลือก และการตัดสินใจต่างๆ เกี่ยวกับโครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มจนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจและการรับรู้-เรียนรู้ ปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

บำเพ็ญ (2550) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วม ว่า หมายถึง การที่ประชาชนหรือบุคคล เข้ามามีส่วนในการพัฒนา ตั้งแต่การร่วมศึกษาสถานการณ์ของตนเอง การวางแผน การปฏิบัติ การติดตามประเมินผล และการร่วมรับประโยชน์ ทำให้เกิดการพึ่งพาตนเอง และเกิดการพัฒนาทั้งใน ส่วนของตนเอง ชุมชนและสังคม

อรทัย (2552) ได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใด อย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดย ส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องอยู่บนพื้นฐาน ของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระในทางความคิดมี ความรู้ความ สามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ๆ โดยที่การมีส่วนร่วม ของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงที่สุดกล่าวคือ เริ่ม ตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตน ร่วมคิดร่วมกันวางแผนงาน ร่วม ดำเนินการร่วมกันติดตามประเมินผล ร่วมรับผลประโยชน์

## สิทธิในการมีส่วนร่วม

ประชาชนมีสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 เช่น สิทธิในชีวิต ร่างกาย สิทธิที่จะไม่ให้ถูกรังแก ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้าย หรือ ไร้มนุษยธรรม หรือสิทธิที่จะไม่ให้มีการจับกุมขังบุคคล หรือการค้นตัวบุคคล

สิทธิที่สำคัญประการหนึ่งเป็นสิทธิที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้รับรองไว้ในหลายมาตรา คือ

มาตรา 57 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตหรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อ ส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน อย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมด้วยรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชนและจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระ ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษา ที่จัดการการศึกษาด้าน

สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามบทบัญญัตินี้ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 87 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(2) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ

(3) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ในรูปแบบขององค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลาย หรือรูปแบบอื่น

(4) ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบ ให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชนในพื้นที่

(5) ส่งเสริมและให้การศึกษแก่ประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชนตามมาตรานี้ต้องคำนึงถึงสัดส่วนของหญิงและชายที่ใกล้เคียงกัน

ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนข้างต้น ปัจจุบันมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548 ได้ให้สิทธินี้แก่ประชาชนบางส่วนบางประการไว้แล้ว

## หลักการเบื้องต้นของการมีส่วนร่วม

Farm (1998) ซึ่งได้สรุปว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงประชาชน จากผู้ถูกพัฒนา (object) มาเป็นผู้ทำการพัฒนา (subject) ประชาชนต้องควบคุมการพัฒนาได้ด้วยตนเองและมีข้อสรุปบทเรียน ซึ่งเป็นความเข้าใจอย่างลึกซึ้งซึ่งต่อการพัฒนาสังคมในเรื่องของการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่รวบรวมจากกรณีศึกษาต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการ มิใช่เป็นพิมพ์เขียว
2. การมีส่วนร่วมโดยคนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งอยู่บนความต้องการขั้นพื้นฐาน ที่เป็นไปตามลักษณะเฉพาะของพื้นที่ และสถานการณ์
3. เป็นการทำงานร่วมกับชุมชน มิใช่เป็นการทำงานเพื่อชุมชน
4. อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจในสถานการณ์ เงื่อนไข และข้อจำกัด
5. ต้องการการวิเคราะห์ และประเมินสภาพของปัญหา อุปสรรคและ โอกาส
6. เป็นการระบุถึงความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญ และการตัดสินใจว่าความต้องการใดบ้างที่ต้องได้รับการตอบสนอง
7. ในกระบวนการของการมีส่วนร่วม ต้องการพันธมิตร และต้องมีกลไกในการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและเข้มแข็ง
8. การดำเนินงานต้องก่อให้เกิดการปฏิบัติและการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน
9. เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิดริเริ่มขึ้นในท้องถิ่น และการลงมือกระทำ โดยที่ประชาชนจะต้องเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการพัฒนาของตนเอง
10. การวางแผนของชุมชน การปฏิบัติและนวัตกรรม เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการพัฒนา

11. กระบวนการมีส่วนร่วม ต้องทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดการด้านการดำรงชีวิต และทักษะในการดำเนินวิสาหกิจ

12. กระบวนการมีส่วนร่วม ต้องทำให้เกิดความเชื่อมั่นในชุมชน และเกิดการพึ่งตนเอง ซึ่งหมายถึงศักยภาพในด้านความสัมพันธ์ภายในชุมชน และความสัมพันธ์กับชุมชนภายนอก และสถาบันต่างๆ

### จุดมุ่งหมายของการมีส่วนร่วม

บ้ำเพ็ญ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีจุดมุ่งหมายในการสร้างอำนาจ การเสริมศักยภาพ เพื่อให้งานพัฒนามีประสิทธิผล และประสิทธิภาพภายใต้การมีส่วนร่วมของประชาชน

### เงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วม

Newstorm and David (1997) กล่าวถึงเงื่อนไขที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมต้องใช้เวลาก่อนการดำเนินการ ซึ่งจะไม่เหมาะในสถานการณ์ที่วิกฤต
2. ประโยชน์ที่เกิดจากการมีส่วนร่วม มีความสำคัญมากกว่าที่เป็นตัวเงิน
3. ต้องเป็นประเด็นที่อยู่ในความสนใจของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ถ้าไม่เช่นนั้นแล้วจะถูกมองว่าเป็นงานที่ยุ่งยาก
4. ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการมีส่วนร่วม ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในเรื่องของการมีส่วนร่วม
5. ผู้ที่เข้าร่วมกระบวนการ ต้องสื่อสารร่วมกันได้ สามารถแลกเปลี่ยนแนวความคิดได้
6. ในกระบวนการมีส่วนร่วม ต้องไม่คำนึงถึงตำแหน่งสถานะใดๆ ของผู้ร่วมกระบวนการ มิเช่นนั้นจะขาดการมีส่วนร่วม

7. การตัดสินใจที่จะปฏิบัติการใดๆ ของการมีส่วนร่วมในองค์กร จะเกิดขึ้นได้เฉพาะในกลุ่มของผู้ที่มีความเป็นอิสระในอาชีพ

Farm (1998) สรุปว่า สิ่งจำเป็นที่จะทำให้การมีส่วนร่วมเป็นไปได้ง่ายและเกิดขึ้นได้จริง มีดังนี้

1. ใช้หลักการรวบรวมมิใช่การคัดแยก ต้องเป็นการรวบรวมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งหมดมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมโดยสมัครใจ
  2. ต้องมีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน
  3. ต้องมีพันธะสัญญา (commitment) ในการร่วมกระบวนการตั้งแต่ต้นจนเสร็จสิ้นกระบวนการ
  4. ต้องยอมรับในความคิดเห็นที่แตกต่าง แสดงความคิดเห็นเพื่อหาข้อตกลงร่วมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติร่วม
  5. ต้องมีความรับผิดชอบ และเป็นกระบวนการที่มีความโปร่งใส
  6. ต้องเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดผลผลิตและผลลัพธ์บางอย่างขึ้น และผลที่เกิดขึ้นนี้จะ เป็นแรงจูงใจให้เกิดการเข้ามาของผู้เกี่ยวข้องและเข้ามามีส่วนร่วม
  7. กระบวนการต้องก่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมทุกฝ่าย (win-win)
- อาจกล่าวได้ว่า เงื่อนไขความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของประชาชนจะประสบความสำเร็จได้ ย่อมขึ้นอยู่กับ ประชาชนต้องมีอิสระ มีความสามารถ มีความเต็มใจ รัฐต้องมีความจริงจัง กระบวนการ ต้องก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เข้ามามีส่วนร่วม

### ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

1. เพื่อต้องการให้ประชาชนเกิดความผูกพัน รู้สึกรัก และมีจิตสำนึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง

2. เพื่อให้หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ บริหารงานด้วยความโปร่งใส ตรงกับความต้องการของประชาชน และรับผิดชอบต่อประชาชนมากที่สุด

3. เพื่อให้มีการตรวจสอบการบริหารงานของหน่วยงานของรัฐทุกชั้นตอน

### ระดับการมีส่วนร่วม

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี (2552) แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถได้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับที่ 1 ให้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนและเสริมสร้างความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับประเด็นปัญหาทางเลือกและทางเลือก

ระดับที่ 2 หรือ เพื่อ ได้รับข้อมูลและความคิดเห็นจากประชาชนเกี่ยวกับปัญหาทางเลือกและแนวทางแก้ไข

ระดับที่ 3 เข้ามามีบทบาท เพื่อร่วมทำงานกับประชาชนเพื่อสร้างความมั่นใจกับประชาชนว่า ความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะได้รับการพิจารณา

ระดับที่ 4 สร้างความร่วมมือ เพื่อเป็นส่วนร่วมกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหาพัฒนาทางเลือกและแนวทางแก้ไข

ระดับที่ 5 เสริมอำนาจ เพื่อให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

### ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

ประทีป (2543) อธิบายประโยชน์ของการมีส่วนร่วม โดยใช้รูปแบบ พลัง 5 ประการ ที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชนหรือที่เรียกว่า “5ร” นั่นคือ ถ้าชุมชนรวมกลุ่มกันดีจะเกิด พลังใจ การรวมกลุ่มกันคิดจะเกิด พลังความคิด การร่วมมือกันดำเนินการให้เป็นผลสำเร็จจะทำให้เกิด พลังในการจัดการ การสรุปบทเรียนร่วมกันทำให้เกิด พลังสติปัญญา การได้รับประโยชน์ร่วมกันทำให้เกิด พลังแห่งความปีติยินดี พลังทั้ง 5 ทำให้ชุมชนเกิดพลังแห่งการเรียนรู้ ยิ่งเวลาผ่านไปนาน การมีส่วนร่วมของชุมชนยังมีมากขึ้น พลังเหล่านี้จะยิ่งเพิ่มมากขึ้น

พัชรี (2546) ระบุถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ ทำให้การตัดสินใจรอบคอบขึ้น
2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับ จะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมือง และเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้
6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชน และเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความกังวลของประชาชน
7. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน ถือว่าให้การศึกษาชุมชน เพื่อเรียนรู้กระบวนการตัดสินใจ และเป็นเวทีฝึกผู้นำชุมชน
8. ช่วยให้ประชาชนสนใจประเด็นสาธารณะมากขึ้น เป็นการเพิ่มทุนทางสังคม และช่วยเสริมสร้างให้ประชาชนเป็นพลเมืองที่กระตือรือร้น สอดคล้องกับการปกครองตามหลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม

#### การจัดการแบบมีส่วนร่วม

ติน (2542) ให้ความหมายของ การจัดการแบบมีส่วนร่วม ว่าเป็นกระบวนการของการนำเอาคนงานให้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อพวกเขาโดยตรง การจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นผลพวงของขบวนการมนุษยสัมพันธ์ และผลการวิจัยในทศวรรษ

1960 ที่ระบุว่ายิ่งคนงานได้รับรู้ว่าพวกตนจะต้องทำอะไรและทำสิ่งนั้นอย่างไรมากเท่าใด ผลผลิตภาพของพวกเขาก็ยิ่งจะเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น ทั้งนี้เนื่องมาจากสาเหตุต่างๆ คือ (1) สิ่งที่ป้อนเข้าไปซึ่งได้จากคนงาน จะช่วยปรับปรุงคุณภาพของการตัดสินใจ (2) การจัดการแบบมีส่วนร่วมจะทำให้คนงานมีความผูกพันกับวัตถุประสงค์ขององค์กร และ (3) การเข้าไปมีส่วนร่วมของคนงานจะก่อให้เกิดการทำงานเป็นทีม

โดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น เกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกลุ่มคนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งการเร้าให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น ผู้ดำเนินงานจะต้องมีความเข้าใจในวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม

### การวิเคราะห์ SWOT

การวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กร เนื่องจากการวิเคราะห์ SWOT เป็นเครื่องมือที่สามารถใช้งานได้ง่ายและรวดเร็ว เป็นการรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลทุติยภูมิ และประสบการณ์จากองค์ความรู้ต่างๆ นำมาวิเคราะห์เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมขององค์กร ซึ่ง Kotler (2000) ให้รายละเอียดการวิเคราะห์ SWOT ดังนี้

1. จุดแข็ง (S-Strengths) คือจุดเด่นที่มีอยู่ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ในองค์กร ว่าปัจจัยใดภายในองค์กร ที่เป็นข้อได้เปรียบหรือจุดเด่นที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนาองค์กรได้ และควรดำรงไว้เพื่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

2. จุดอ่อน (W-Weaknesses) คือข้อบกพร่องที่มีอยู่ เป็นการวิเคราะห์ปัจจัยภายในจากมุมมองของผู้ที่อยู่ในองค์กรว่าปัจจัยภายในองค์กรที่เป็นจุดด้อย ข้อเสียเปรียบขององค์กร ที่ควรปรับปรุงให้ดีขึ้นหรือจัดให้หมดไป

3. โอกาส (O-Opportunities) เป็นปัจจัยสนับสนุน หรือสถานการณ์ที่ทำให้องค์กรมีความได้เปรียบองค์กรอื่นๆ เป็นการวิเคราะห์ว่า ปัจจัยภายนอกองค์กรปัจจัยใดที่สามารถส่งผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการดำเนินงานขององค์กร และองค์กรสามารถฉกฉวยข้อดีเหล่านี้มาเสริมสร้างให้องค์กร เข้มแข็งขึ้นได้

4. อุปสรรค (T-Threats) เป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร เป็นปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้เป็นการวิเคราะห์ว่าปัจจัยใดที่สามารถส่งผลกระทบในทางที่จะก่อให้เกิดความเสียหายทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งองค์กรต้องหลีกเลี่ยง หรือปรับสภาพองค์กรให้มีความแข็งแกร่ง

หลังจากประเมินสภาพแวดล้อมทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกโดยการวิเคราะห์ SWOT ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ จุดแข็ง-จุดอ่อน โอกาส-อุปสรรคแล้ว นำข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์ในรูปแบบความสัมพันธ์แบบเมตริกซ์โดยใช้ตารางที่เรียกว่า TOWS Matrix (ภาพที่ 1) โดย TOWS Matrix เป็นการวิเคราะห์ที่นำเอาข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ SWOT มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ประเภทต่างๆ ซึ่งแบ่งได้ 4 ประเภท (พิบูล, 2546) คือ

1. กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategy) ได้จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน โดยจะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรุก เพื่อนำไปช่วงชิงโอกาสภายนอก ซึ่งจะก่อให้เกิดกลยุทธ์ทางเลือกที่เป็นไปได้

2. กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategy) ได้จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดแข็งและอุปสรรคมาพิจารณาร่วมกัน โดยจะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงป้องกัน เพื่อลดผลกระทบของอุปสรรคภายนอก ซึ่งจะก่อให้เกิดกลยุทธ์ทางเลือกที่เป็นไปได้

3. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategy) ได้จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและโอกาสมาพิจารณาร่วมกัน โดยจะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงแก้ไข เพื่อนำมาปรับปรุงจุดอ่อนซึ่งองค์กรมีโอกาสนำแนวคิดหรือวิธีใหม่ๆ มาใช้ในการแก้ไขจุดอ่อนที่องค์กรมีอยู่ได้

4. กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategy) ได้จากการนำข้อมูลการประเมินสภาพแวดล้อมที่เป็นจุดอ่อนและอุปสรรคมาพิจารณาร่วมกัน โดยจะนำมากำหนดเป็นยุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์ในเชิงรับ เพื่อลดจุดอ่อน และหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่ไม่สามารถควบคุมได้ที่จะเกิดขึ้นกับองค์กร

ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก	จุดแข็ง (Strengths: S)	จุดอ่อน (Weaknesses: W)
โอกาส (Opportunities: O)	SO strategies ใช้ประโยชน์จากโอกาสโดย อาศัยจุดแข็งภายในองค์กร	WO strategies ลดล้างอุปสรรคโดยอาศัย โอกาสที่เกิดขึ้น
อุปสรรค (Threats: T)	ST strategies หลีกเลี่ยงอุปสรรคโดยอาศัย จุดแข็ง	WT strategies ลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยง อุปสรรค

ภาพที่ 1 TOWS Matrix

ที่มา: David (2007)

### โครงการทัพบิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

#### ที่ตั้งโครงการ

สำนักงานโครงการทัพบิมสยาม 08 ตั้งอยู่ที่ ตำบลหนองแวง อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว  
พิกัด E-258700 N-1536793 ระวัง 5536 – IV ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าโคกสูง จังหวัดสระแก้ว

#### อาณาเขตติดต่อ

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขาค้าง ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าโคกสูง
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านเนินสะอาด ตำบลตาพระยา
- ทิศใต้ ติดต่อกับ ทางหลวงหมายเลข 348 (ถนนธนบุรี)
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านหนองเม็ก ตำบลหนองแวง และป่าชุมชน

## ประวัติความเป็นมา

เรื่องศักดิ์ (2541) รายงานว่าโครงการทับทิมสยาม 08 เดิมเป็นที่ตั้งของศูนย์ที่พักชั่วคราวสำหรับผู้หลบหนีเข้าเมืองเขาค้างมีพื้นที่ประมาณ 1,700 ไร่ เมื่อรัฐบาลไทยมีนโยบายไม่ต้องการให้มีผู้หลบหนีเข้าเมืองเพิ่มขึ้น จึงกำหนดให้ศูนย์ที่พักชั่วคราวฯ เป็นศูนย์เปิดไม่รับผู้หลบหนีเข้าเมืองเพิ่มเติม ต่อมาปี 2533 ได้ปิดศูนย์ที่พักชั่วคราวฯ และเปลี่ยนเป็น “ศูนย์เตรียมการส่งชาวกัมพูชากลับมาตุภูมิ” จนกระทั่งเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2536 ศูนย์เตรียมการส่งชาวกัมพูชากลับมาตุภูมิได้กระทำพิธีส่งชาวกัมพูชาขบวนสุดท้าย จำนวน 199 คน กลับมาตุภูมิและได้ปิดศูนย์ดังกล่าวลงและส่งมอบพื้นที่ให้อยู่ในความรับผิดชอบของกองกำลังบูรพา

ต่อมาได้มีการฟื้นฟูสภาพพื้นที่และสิ่งแวดลอมบริเวณพื้นที่ศูนย์อพยพเขาค้าง โดยมีเป้าหมายขั้นต้นจะจัดตั้งหมู่บ้านอนุรักษ์ป่าไม้ สวนป่า สวนพฤกษศาสตร์ สวนพรรณไม้ในวรรณคดีและจัดเป็นศูนย์ฝึกอบรมเยาวชน

เมื่อวันที่ 15-17 เมษายน 2536 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ฯ องค์ประธานสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ได้เสด็จตรวจเยี่ยมโครงการทับทิมสยามพื้นที่จังหวัดสระแก้วในเขตกองกำลังบูรพา ผู้บัญชาการกองกำลังบูรพาได้ถวายรายงานและบรรยายสรุปผลการปฏิบัติงานในด้านต่างๆ รวมทั้งแผนฟื้นฟูสภาพพื้นที่และสิ่งแวดลอมบริเวณศูนย์อพยพเขาค้างเดิม ซึ่งองค์ประธานสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ได้ทรงรับแผนดังกล่าวเข้าเป็นโครงการหนึ่งในโครงการทับทิมสยามพื้นที่จังหวัดสระแก้วและทรงพระทานนามว่า “โครงการทับทิมสยาม 08”

## หน่วยงานรับผิดชอบ

1. สถาบันวิจัยจุฬาภรณ์
2. กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

## วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งโครงการ

1. เพื่อฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรป่าไม้ให้กลับเหมือนเดิม

2. เพื่อเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ที่เหลืออยู่ มิให้ราษฎรบุกรุกถือครองในเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

3. เพื่อพัฒนาพื้นที่บริเวณศูนย์อพยพฯ เดิมให้เกิดประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมสำหรับประชาชนทั่วไปในรูปแบบของสวนรุกขชาติ สวนรวบรวมพันธุ์ไม้ท้องถิ่น สวนพันธุ์ไม้ในวรรณคดี ศูนย์อบรมด้านสิ่งแวดล้อมและค่ายพักแรมเยาวชน

4. เพื่อให้ราษฎรมีงานทำเป็นการสร้างเศรษฐกิจในบริเวณชายแดนให้มั่นคงยิ่งขึ้น โดยจ้างแรงงานราษฎรในการปลูกป่าและบำรุงป่าโครงการฯ จำนวน 100 – 150 คน

#### อัตรากำลังเจ้าหน้าที่

นายหงษ์พิจารณ์ บัวใจ นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ หัวหน้าโครงการทัพบทิมสยาม 08

#### ทรัพยากรกายภาพ

พื้นที่แปลงปลูกป่าของโครงการ

โครงการได้ดำเนินการปลูกฟื้นฟูสภาพป่าตั้งแต่ปีงบประมาณปี พ.ศ. 2537-2538 เนื้อที่ 1,700 ไร่ ชนิดพันธุ์ไม้ที่ปลูก ได้แก่ นนทรีป่า กระถินเทพา สะเดา ประดู่ป่า สัก ถ่อน พญาสัตบรรณ จี๋เหล็ก บ้าน อินทนิลน้ำ พะยูง และไผ่

#### ภูมิประเทศ

โครงการทัพบทิมสยาม 08 ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าโคกสูงลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบติดเชิงเขา ดินเป็นดินทราย ดินดาน และดินปนหิน

#### สภาพภูมิอากาศ

อากาศร้อนและแห้งแล้ง ฤดูแล้งยาวนาน ลมกรรโชกแรง ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย 1,356.4 มม./ปี (ข้อมูลปี พ.ศ. 2554)

## เส้นทางคมนาคม

โครงการทับทิมสยาม 08 ตั้งอยู่ที่หลักกิโลเมตรที่ 30 ห่างจากที่ทำการปกครองอำเภอโคกสูง 9 กิโลเมตร ห่างจากที่ทำการปกครองอำเภอรัฐประเศ 30 กิโลเมตร ห่างจากที่ทำการปกครองอำเภอตาพระยา 20 กิโลเมตร ห่างจากศาลากลางจังหวัดสระแก้ว 82 กิโลเมตร สามารถเดินทางเข้าถึงได้โดยรถยนต์ และรถยนต์โดยสารสายบุรีรัมย์-จันทบุรี และตาพระยา-รัฐประเศ

## แหล่งน้ำ

โครงการทับทิมสยาม 08 มีอ่างเก็บน้ำขนาด 12 ไร่ จำนวน 3 แห่ง เป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคและบริโภคของชุมชน

## ทรัพยากรชีวภาพ

### พืช

หมัศจรรย์ (2551) จากการสำรวจในพื้นที่ พืชพรรณที่ขึ้นอยู่ในโครงการมีชนิดพันธุ์พืชที่ปลูกขึ้นและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น มะค่าโมง (*Azelia xylocarpa* (Kurz) Craib) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus* Kurz) ตะแบก (*Lagerstroemia floribunda* Jack) สัก (*Tectona grandis* L.f.) นนทรีป่า (*Peltophorum dasyrachis* (Miq.) Kurz) ขานาง (*Homalium tomentosum* Benth) ขี้เหล็ก (*Senna siamea* (Lam.) Irwin and Barneby) พะยูง (*Dalbergia cochinchinensis* Pierre) ตะโก (*Diospyros rhodocalyx* Kurz) แคป่า (*Stereospermum* sp.) ถ่อน (*Albizzia procera* (Roxb.) Benth.) พฤกษ์ (*Albizzia lebbek* Benth.) กระจินเทพา (*Acacia mangium* Willd.) มะกอกเกลื้อน (*Canarium subulatum* Guillaumin) สะเดา (*Azadirachta siamensis* Valenton) กระจินยักษ์ (*Leucaena leucocephala* (Lam.) de Wit) สัตตบรรณ (*Alstonia scholaris* (L.) R.Br.) แดง (*Xylia xylocarpa* (Roxb.) Taub.) ราชพฤกษ์ (*Cassia fistula* ) อินทนิลน้ำ (*Lagerstroemia speciosa* (L.) Pers.) มะขามเทศ (*Pithecellobium dulce* (Roxb.) Benth.) มะขามป้อม (*Phyllanthus emblica* L.) ยางนา (*Dipterocarpus alatus* Roxb. Ex G. Don) สีเสียดแก่น (*Acacia catechu* (L.f.) Willd.) ขมหอม (*Toona ciliate* M. Roem) ยางพลวง (*Dipterocarpus tuberculatus* Roxb.) พะยอม (*Shorea roxburghii* G. Don) มะค่าแต้ (*Sindora siamensis* Teijsm. ex Miq.) ทองกลางลาย (*Erythrina variegata* L.) สนทะเล (*Casuarina equisetifolia* J.R. & G. Forst.) ทองกวาว (*Butea monosperma* (Lam.) Taub.) ยูคาลิปตัส

(*Eucalyptus camaldulensis* Dehnh.) หน้้า (*Syzygium cumuni* (L.) Skeels) เป็นต้น พืชชั้นล่างมีไม้ไผ่ และหญ้าต่างๆ รวมทั้งกล้วยไม้ เป็นต้น

### สัตว์ป่า

เรื่องศักดิ์ (2541) จากการสำรวจพบว่า มีสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมหลายประเภท ได้แก่ สุนัขจิ้งจอก (*Canis aureus*) สัตว์จำพวกใช้ฟันแทะ ได้แก่ กระรอก กระแต สัตว์จำพวกนก ได้แก่ นกเขา (*Streptopelia sp.*) นกเหยี่ยวนกเขาชิศรา (*Accipiter babia*) เหยี่ยวรุ้ง (*Spilornis cheela*) นกจาบคาหัวสีส้ม (*Merops leschenaulti*) นกหกเล็กปากแดง (*Loriculus vernalis*) นกแอ่นใหญ่หัวตาขาว (*Hirundapus giganteus*) นกกระรางหัวขวาน (*Upupa epops*) นกตั้งล้อ (*Megalaima virens*) นกปรอดเหลืองหัวจุก (*Pycnonotus melanicterus*) นกเค้าโมง (*Glaucidium cuculoides*) ไก่ป่า (*Gallus gallus*) นกกินปลีออกเหลือง (*Nectarinia jugularia*) นกแซงแซวหัวขน (*Dirurus hotlontotteu*) นกเขียวก้านทองปีกสีฟ้า (*Chloropsis cochinchinensis*) นกกะลิงเขียด (*Dendrocittia vagabunda*) นกกินแมลงออกเหลือง (*Macronous gularis*) นกอ้ายจ้าว (*Anhinga melanogaster*) นกกางเขนดง (*Copsychus malabaricus*) นกกาฝากปากหนา (*Dicaeum agile*) และสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ได้แก่ งูเห่า (*Naja khaotia*) งูหลาม (*Python maculatus*) งูแมวเซา

### งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สันติ (2545) ได้ศึกษาความต้องการของราษฎรท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ บริเวณป่าพระแท่นดงรัง อำเภอดงมะดะกา จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความต้องการของราษฎรท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรป่าไม้

สมพงษ์ (2545) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรท้องถิ่นในการจัดการสวนป่าชุมชนใหญ่-ชัยแหว อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า ในรอบสิบปีที่ผ่านมาการมีส่วนร่วมในการจัดการสวนป่าของกลุ่มเป้าหมายอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่ศึกษา ได้แก่ อายุ ขนาดพื้นที่ถือครอง การรับจ้างเป็นคณงานสวนป่า การมีอาชีพรอง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

บุญมี (2544) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในจังหวัดกาญจนบุรี พบว่า ปัจจัยเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และการติดตามข่าวสารการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จากสื่อมวลชนที่แตกต่างกันมีระดับความคิดเห็นที่เห็นด้วยต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สุวรรณ (2545) ได้ศึกษาความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้แบบชุมชนมีส่วนร่วม ในพื้นที่โรงเรียนป่าไม้ จังหวัดแพร่ พบว่า หัวหน้าครัวเรือนส่วนใหญ่ได้ประโยชน์จากป่าไม้ โดยเก็บหาเห็ดมากที่สุด มีรายได้จากการเก็บหาของป่าเฉลี่ย 2,497 บาทต่อปีต่อครัวเรือน ความพร้อมของราษฎรที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคมที่มีผลต่อการจัดการป่าไม้แบบชุมชนมีส่วนร่วม ได้แก่ ภาระหนี้สิน อาชีพหลัก

จิรนุช (2546) ได้ศึกษาถึงความตระหนักของชุมชนท้องถิ่นต่อสิทธิและหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษา ชุมชนรอบเขาแผงม้า อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ความตระหนักของชุมชนท้องถิ่นต่อสิทธิและหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ อยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อความคือ การศึกษา รายได้ครัวเรือน ความรู้ความเข้าใจในเรื่องทรัพยากรป่าไม้ ความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของชุมชนตามกฎหมาย

ชาติชาย (2546) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าไปใช้ประโยชน์ของราษฎรจากป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาตะโกปิดทอง และป่าเขาเพชรน้อย อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี พบว่า ราษฎรร้อยละ 85.87 ใช้ประโยชน์จากป่าสงวนแห่งชาติ เป็นการนำเห็ดป่าออกมาใช้ประโยชน์มากที่สุด ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าไปใช้ประโยชน์ของราษฎรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติคือ รายได้ครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครองและความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายป่าไม้

นพดล (2546) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรบ้านร่องกล้าในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า พบว่า ราษฎรที่เป็นชาติพันธุ์ชาวไทยที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร มีที่ดินเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ ทำให้รายได้เพียงพอต่อการดำรงชีพ ได้รับการช่วยเหลือและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเจ้าหน้าที่ มีผลต่อความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

นพดล (2546) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดเตรียมแผนทิศทางการจัดการสวนป่าไม้สักที่พื้นที่อนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศน์ สวนป่าเพื่อการท่องเที่ยว สวนป่าเพื่อเป็นแหล่งศึกษาทางวิชาการ สวนป่าเพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ไม้ สวนป่าแบบเอนกประสงค์ และสวนป่าเพื่อผลิตเนื้อไม้

นิตยา (2546) ศึกษาสิ่งจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในบ้านสันเจริญ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของตัวแทนครัวเรือนอยู่ในระดับปานกลาง กิจกรรมที่มีผู้เข้าร่วมมากที่สุด คือกิจกรรมเกี่ยวกับการคิดค้นปัญหาและแนวทางวางแผนจัดการทรัพยากรป่าไม้ สำหรับสิ่งจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ พบว่า มีอยู่ 2 ประการ ได้แก่ รายได้จากของป่า ( $r = 0.232$ ) และปริมาณเต่าที่เก็บได้ต่อปี ( $r = 0.261$ )

ณิชานูล (2549) ได้ศึกษาความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อความพร้อมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความพร้อมด้านบริหาร ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ มีความพร้อมบางส่วน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นได้แก่ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม และความรู้ความเข้าใจในการจัดการทรัพยากรป่าไม้

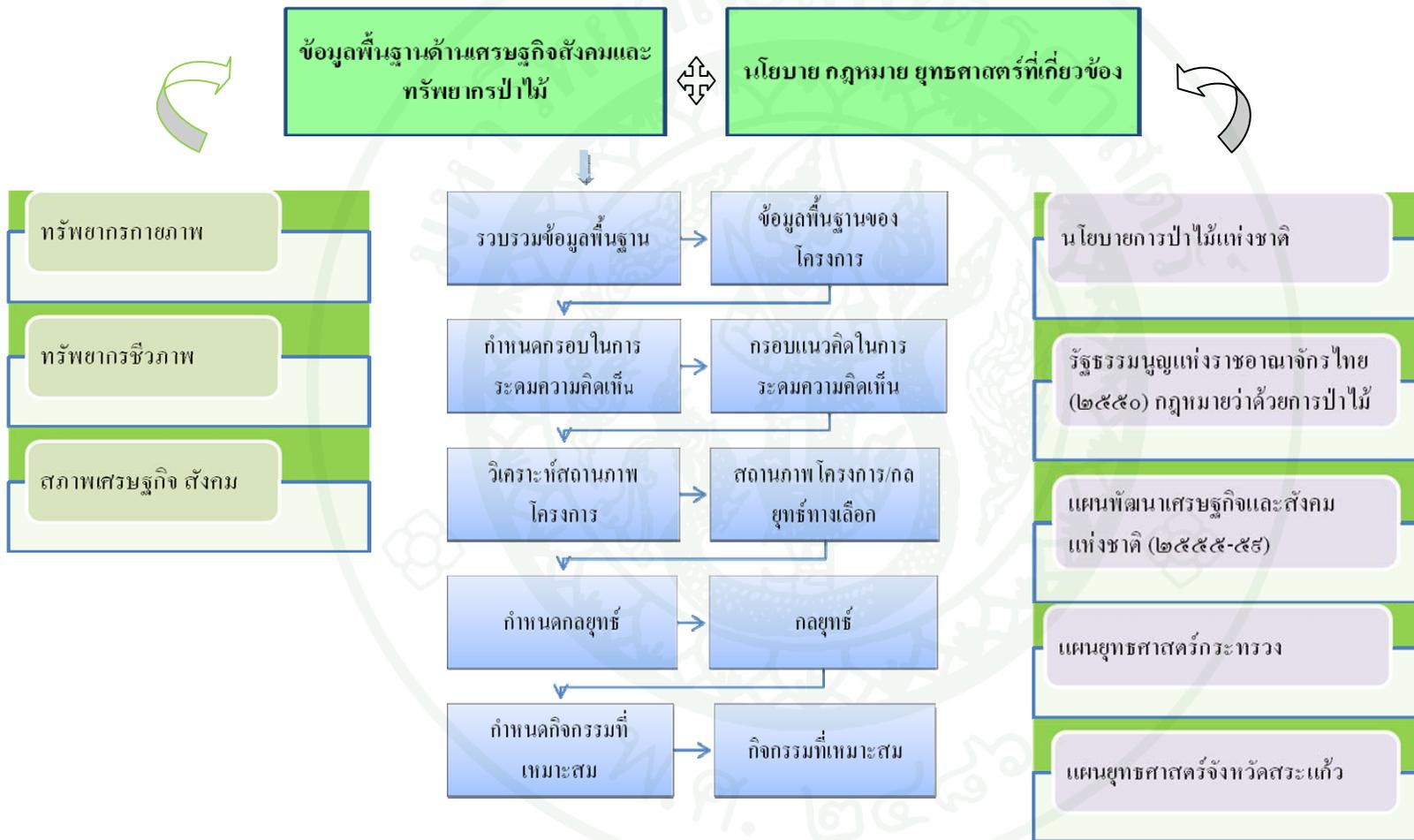
## อุปกรณ์และวิธีการ

### อุปกรณ์

1. แผนที่ของกรมแผนที่ทหารระวาง 5536 IV มาตรฐาน 1 : 50,000 แสดงสภาพภูมิประเทศและอาณาเขตของพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าโคกสูง อำเภอโคกสูง อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว
2. แผนที่ทำขงกฎกระทรวง ฉบับที่ (พ.ศ.2510) มาตรฐาน 1 : 250,000 ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
3. แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่ตั้งไว้
4. เครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ และรวมถึงโปรแกรมคำนวณค่าต่างๆ ทางสถิติ
5. กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียงหรือภาพเคลื่อนไหว
6. เครื่องมือสำรวจพันธุ์ไม้
7. เครื่องมือหาค่าพิกัดทางดาวเทียม (เครื่อง GPS)

### วิธีการ

ดำเนินการรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของโครงการที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดกรอบการระดมความคิดเห็น การวิเคราะห์สถานภาพโครงการ การกำหนดกลยุทธ์และกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมภายใต้กลยุทธ์ของโครงการ ดังรายละเอียดแสดงไว้ใน ภาพที่ 2 โดยทำการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้



ภาพที่ 2 กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

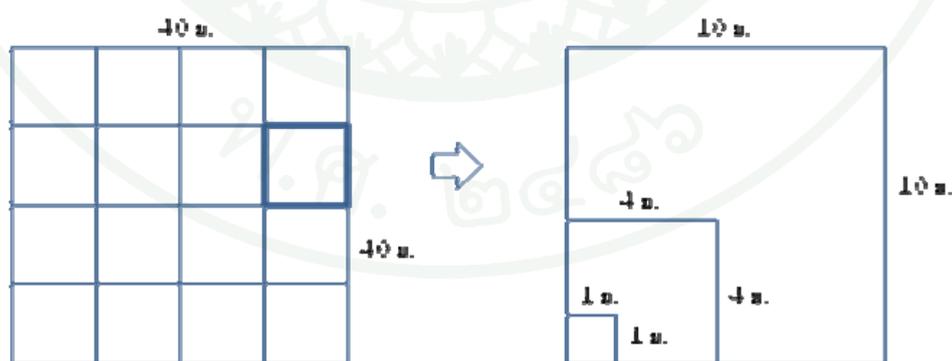
## การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากเอกสารหลักฐานต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนกลยุทธ์ แผนการจัดการ กฎหมาย มติคณะรัฐมนตรี ปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการบริหารจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ เอกสารเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย ความเป็นมาของโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

### 2. ข้อมูลปฐมภูมิ

2.1 สํารวจสภาพภูมิประเทศโดยอาศัยแผนที่ระวางมาตราส่วน 1:50,000 ของกรมแผนที่ทหาร และเครื่องกำหนดพิกัดทางดาวเทียมเพื่อจัดทำแผนที่พื้นที่ศึกษา

2.2 สํารวจป่า โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ Stratified Random Sampling ตามชนิดไม้ที่ปลูก หลังจากนั้นทำการวางแปลงตัวอย่างชั่วคราวขนาด 40x40 เมตร จำนวน 3 แปลงให้กระจายตามระดับความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่มาก ปานกลาง และ น้อย ในแต่ละชนิดไม้ แล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแปลงตัวอย่างชั่วคราว ขนาด 40x40 เมตร ออกเป็นแปลงย่อยขนาด 10x10 เมตร จำนวน 16 แปลง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลไม้ยืนต้น (tree) และในแต่ละแปลงจะทำการวางแปลงขนาด 4x4 และ 1x1 เมตร ซ้อนทับที่มุมล่างซ้ายทุกแปลง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลรุ่นไม้ (sapling) และ กล้าไม้ (seedling) ตามลำดับ



ภาพที่ 3 ลักษณะแปลงตัวอย่างชั่วคราวสำหรับสำรวจป่าเพื่อศึกษาความอุดมสมบูรณ์ของหมู่ไม้ จัดทำระบบฐานข้อมูลฐานระบบเพื่อจัดเก็บข้อมูลที่ได้จากการสำรวจอย่างเป็นระบบ

## 2.3 สํารวจความคิดเห็นของชุมชน โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 กำหนดกลุ่มประชากร (population) เพื่อใช้ในการสํารวจความคิดเห็นของชุมชนโดยให้ครัวเรือนเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของกลุ่มตัวอย่างเป้าหมาย ได้แก่ครัวเรือนใน บ้านหนองเม็ก และบ้านหนองม่วง ตำบลหนองแวง อำเภอโคกสูง มีจำนวนครัวเรือน เท่ากับ 181 และ 237 ครัวเรือน ตามลำดับ บ้านคลองทราย และบ้านไผ่งาม ตำบลหนองม่วง อำเภอโคกสูง มีจำนวนครัวเรือน เท่ากับ 72 และ 97 ครัวเรือน ตามลำดับ บ้านชัยเม็ก และบ้านสองพี่น้อง ตำบลโคกกลาน อำเภอตาพระยา มีจำนวนครัวเรือน เท่ากับ 175 และ 230 ครัวเรือน ตามลำดับ บ้านเนินสะอาด และบ้านร่วมทอง ตำบลตาพระยา อำเภอตาพระยา มีจำนวนครัวเรือน เท่ากับ 60 และ 210 ครัวเรือน ตามลำดับ รวมจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,262 ครัวเรือน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนในการศึกษา คำนวณได้จากสูตรของ Yamane (1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ  $n$  หมายถึง จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้เป็นตัวแทนของประชากร  
 $N$  หมายถึง จำนวนประชากรทั้งหมด (ครัวเรือน)  
 $e$  หมายถึง ค่าความคลาดเคลื่อน (กำหนดไว้เท่ากับ 0.05)

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{1,262}{1 + 1,262(0.05)^2}$$

$$n = 304$$

ในการศึกษาเพื่อรวบรวมข้อมูลของชุมชน โดยรอบพื้นที่โครงการครั้งนี้จะใช้จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง เท่ากับ 304 ครัวเรือน ซึ่งสามารถเทียบหาสัดส่วนจำนวนแบบสอบถามของแต่ละหมู่บ้าน ได้ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนตัวอย่างครัวเรือนที่ทำการศึกษาในแต่ละหมู่บ้าน

ตำบล / อำเภอ	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (ครัวเรือน)	จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง (ครัวเรือน)
1.หนองแวง / โคนสูง		
-บ้านหนองเม็ก	181	44
-บ้านหนองม่วง	237	57
2.หนองม่วง / โคนสูง		
-บ้านคลองทราย	72	18
-บ้านไผ่งาม	97	23
3.ตาพระยา / ตาพระยา		
-บ้านเนินสะอาด	60	15
-บ้านร่มทอง	210	50
4.โคกกลาน / ตาพระยา		
-บ้านชัยเม็ก	175	42
-บ้านสองพี่น้อง	230	55
<b>รวม</b>		<b>304</b>

2.3.2 ออกแบบสอบถามดังแสดงในภาคผนวก ก เพื่อสำรวจความคิดเห็นของราษฎรต่อการดำเนินงานของโครงการทัพบกสยาม 08 บนพื้นฐานของการวิเคราะห์สถานการณ์ภาพโครงการ ประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 กิจกรรมและระดับความคิดเห็น

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

2.3.3 ทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา/โดยนำแบบสอบถามไปปรึกษาประธานกรรมและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไขให้ตรงตามเนื้อหาให้

ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ในการศึกษา จากนั้นนำไปทดสอบ จำนวน 30 ชุด นำผลที่ได้มาตรวจสอบคุณภาพด้วยวิธีการของ Cronbach's เพื่อทดสอบหาความเชื่อมั่นของคำถาม (วัฒนา, 2547) ทั้งนี้ ค่าความเชื่อมั่นของคำถามต้องมีค่าไม่ต่ำกว่า 0.80 เมื่อทดสอบแบบสอบถามแล้ว นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์จนอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำมาใช้ได้

#### 2.4 การสัมภาษณ์กลุ่มย่อย

ดำเนินการระดมสมองด้วยการสัมภาษณ์กลุ่มย่อยโดยผู้นำชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์สถานภาพโครงการ กำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมบนพื้นฐานของการวิเคราะห์สถานภาพโครงการ และกำหนดแนวทางในการบริหารจัดการ ด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT)

#### การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่ เพื่อจัดทำแผนที่แสดงสภาพพื้นที่ด้วยค่าพิกัดทางความเทียม ด้วยโปรแกรมการจัดทำแผนที่
2. วิเคราะห์ข้อมูลความอุดมสมบูรณ์ของพันธุ์ไม้ด้วยการศึกษาการเติบโต และค่าดัชนีความสำคัญของชนิดพันธุ์ โดยมีสูตรการคำนวณ ดังนี้

##### 2.1 หาค่าความหนาแน่น (Density: D) โดยใช้สูตร

$$\text{ความหนาแน่น} = \frac{\text{จำนวนต้น ไม้ชนิดนั้นที่พบ}}{\text{ขนาดพื้นที่แปลงสำรวจทั้งหมด}}$$

##### 2.2 หาค่าความถี่ (Frequency: F) โดยใช้สูตร

$$\text{ความถี่} = \frac{\text{จำนวนแปลงที่พบชนิดพันธุ์}}{\text{จำนวนแปลงสำรวจทั้งหมด}} \times 100$$

## 2.3 หาค่าความเด่น (Dominance: Do) โดยใช้สูตร

$$\text{ความเด่น} = \frac{\text{พื้นที่หน้าตัดทั้งหมดของชนิดพันธุ์}}{\text{พื้นที่แปลงสำรวจทั้งหมด}}$$

## 2.4 หาค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์ (Relative Density: RD) โดยใช้สูตร

$$\text{ความหนาแน่นสัมพัทธ์} = \frac{\text{ความหนาแน่นของไม้ชนิดนั้น}}{\text{ความหนาแน่นทั้งหมด}} \times 100$$

## 2.5 หาค่าความถี่สัมพัทธ์ (Relative Frequency: RF) โดยใช้สูตร

$$\text{ความถี่สัมพัทธ์} = \frac{\text{ความถี่ของไม้ชนิดนั้น}}{\text{ความถี่ทั้งหมด}} \times 100$$

## 2.6 หาค่าความเด่นสัมพัทธ์ (Relative Dominance: RDo) โดยใช้สูตร

$$\text{ความเด่นสัมพัทธ์} = \frac{\text{ความเด่นของไม้ชนิดนั้น}}{\text{ความเด่นทั้งหมด}} \times 100$$

## 2.7 หาค่าดัชนีความสำคัญ (Importance Value Index: IVI) โดยจากสูตร

$$\begin{aligned} \text{ค่าดัชนีความสำคัญ} &= \text{ค่าความหนาแน่นสัมพัทธ์} + \text{ค่าความถี่สัมพัทธ์} \\ &+ \text{ค่าความเด่นสัมพัทธ์} \end{aligned}$$

3. วิเคราะห์แบบสอบถามโดยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อแจกแจงสถิติอย่างง่าย เช่น ความถี่ ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแสดงผลในรูปตารางประกอบคำอธิบาย

4. วิเคราะห์ข้อมูลจากการระดมสมอง เป็นข้อมูลจากการวิเคราะห์สถานการณ์ภาพโครงการ ของ ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ ปราชญ์ชาวบ้าน โดยใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT ได้แก่ จุดแข็ง (strengths: S) จุดอ่อน (weakness: W) โอกาส (opportunities: O) และอุปสรรค (threats: T) ซึ่งจะได้ค่าน้ำหนักของ

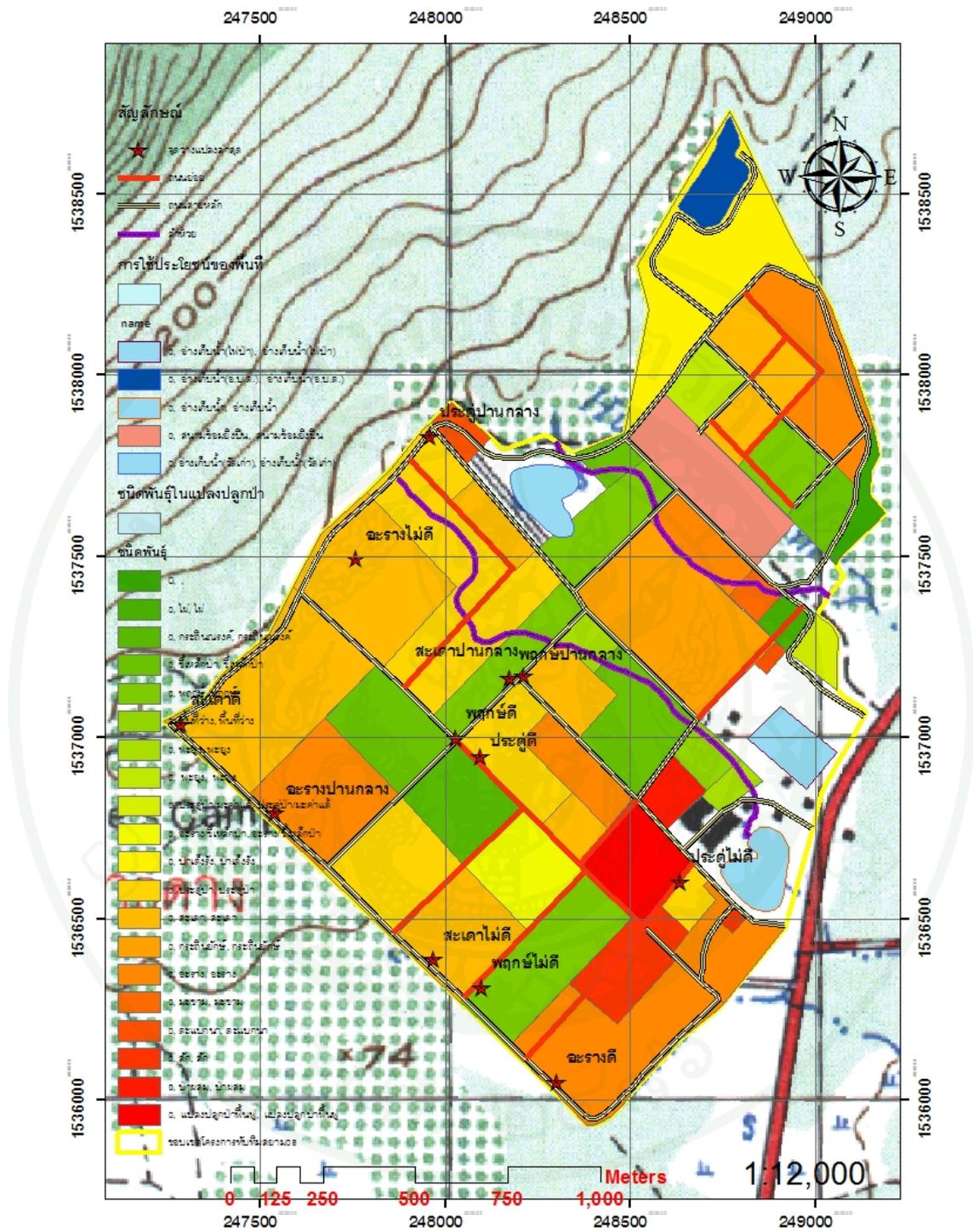
แต่ละประเด็น โดยค่าน้ำหนักได้จากผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิและปราชญ์ชาวบ้านเป็นผู้กำหนดค่าคะแนนและระดับความสำคัญในแต่ละประเด็น SWOT แล้วนำมาสร้างกลยุทธ์ทางเลือกโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปใช้หลัก TOWS Matrix โดยนำปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกมาจับคู่กันเป็นกลยุทธ์ทางเลือก 4 แบบ ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategy) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategy) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategy) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT strategy) จากนั้นนำกลยุทธ์ทางเลือกต่างๆ ที่ได้นำมาจัดทำเป็นกลยุทธ์การดำเนินงานและกำหนดกิจกรรมที่เหมาะสมเพื่อจัดทำแผนพัฒนาหน่วยงานหรือโครงการ ซึ่งจะนำมาเสนอในรูปแบบของตาราง ภาพ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา



## ผลและวิจารณ์

### 1. การสำรวจ รั้ววัดจัดทำแผนที่และผังบริเวณโดยสังเขปในพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08

จากการสำรวจ รั้ววัด โดยใช้เครื่องมือหาค่าพิกัดทางดาวเทียมที่ให้ค่าความแม่นยำสูง ซึ่งสามารถระบุสถานที่ต่างๆ เช่น ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน แนวถนนตรวจการณ์ ที่ตั้งสำนักงาน แหล่งน้ำ ขอบเขตแปลงปลูกป่า จุดวางแปลงศึกษาวิจัยใช้เป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์สถานภาพโครงการและกำหนดกลยุทธ์ตลอดทั้งกิจกรรมการพัฒนาที่เหมาะสม ผลการสำรวจและจัดทำผังบริเวณโดยสังเขปแสดงไว้ในภาพที่ 4



ภาพที่ 4 แสดงลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ในโครงการทับทิมสยาม 08

ที่มา: กรมป่าไม้ (2554)

## 2. ลักษณะของหญ้าไม้ในพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08

ผลการศึกษา พบว่า ลักษณะของหญ้าไม้ในพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08 มีพันธุ์ไม้โดยรวมทั้งหมด 37 ชนิด ที่เกิดจากการสืบต่อพันธุ์ตามธรรมชาติและการปลูกเสริมป่าด้วยพันธุ์ไม้ทั้งหมด 4 ชนิดหลักๆ ได้แก่ ประดู่ป่า สะเดา พฤษภ และนนทรีป่า โดยมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 16 ปี และไม้ประดู่ป่า มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ย 15.54 เซนติเมตร สูงเฉลี่ย 9.88 เมตร สะเดา มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ย 17.52 เซนติเมตร สูงเฉลี่ย 8.81 เมตร พฤษภ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ย 18.62 เซนติเมตร สูงเฉลี่ย 10.07 เมตร นนนทรีป่า มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ย 17.72 เซนติเมตร สูงเฉลี่ย 9.31 เมตร และกระถินยักษ์ มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางเฉลี่ย 13.74 เซนติเมตร สูงเฉลี่ย 9.91 เมตร ค่าดัชนีความสำคัญของพันธุ์ไม้ 5 อันดับแรก คือ ประดู่ป่า นนนทรีป่า พฤษภ สะเดา และกระถินยักษ์ ซึ่งเท่ากับ 62.15 58.85 56.43 50.31 และ 27.37 ตามลำดับ รายละเอียดแสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการสำรวจพันธุ์ไม้ในพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	DBH (cm)	Height (m)	D (per rai)	F (%)	Do (sq.m/rai)	RD (%)	RF (%)	RD <sub>o</sub> (%)	IVI
1	ประดู่ป่า	<i>Pterocarpus macrocarpus</i>	15.54	9.88	23.17	36.98	0.49	24.58	15.74	21.83	62.15
2	นนทรีป่า	<i>Peltophorum dasyrachis</i>	17.72	9.31	18.33	38.02	0.53	19.45	16.19	23.21	58.85
3	พฤษภ	<i>Albizia lebbek</i>	18.62	10.07	16.67	38.54	0.51	17.68	16.41	22.34	56.43
4	สะเดา	<i>Azadirachta indica var.siamensis</i>	17.52	8.81	15.42	34.90	0.43	16.36	14.86	19.10	50.31
5	กระถินชกษ	<i>Leucaena leucocephala</i>	13.74	9.91	8.75	27.60	0.14	9.28	11.75	6.33	27.37
6	กระถินณรงค์	<i>Acacia auriculaeformis</i>	14.58	9.02	2.33	7.81	0.04	2.48	3.33	1.98	7.78
7	เม่าไขปลา	<i>Antidesma ghaesembilla</i>	6.61	7.47	1.58	7.29	0.01	1.68	3.10	0.25	5.03
8	โมกมัน	<i>Wrightia arborea</i>	7.32	6.12	1.08	6.77	0.00	1.15	2.88	0.21	4.25
9	กระถินเทพา	<i>Acacia mangiam</i>	25.01	11.00	0.58	3.13	0.03	0.62	1.33	1.49	3.44
10	ขี้เหล็กป่า	<i>Cassia siamen</i>	11.01	7.91	0.92	4.69	0.01	0.97	2.00	0.45	3.42
11	สัก	<i>Tectona grandis</i>	14.27	8.82	0.92	3.65	0.02	0.97	1.55	0.74	3.26
12	มะขามเทศ	<i>Pithecellobium dulce</i>	12.02	9.17	0.50	2.60	0.01	0.53	1.11	0.38	2.02
13	หางนกยูงฝรั่ง	<i>Delonix regia</i>	6.37	7.14	0.58	2.60	0.00	0.62	1.11	0.08	1.81
14	พุทรา	<i>Zizyphus mauritiana</i>	7.48	6.67	0.50	2.60	0.00	0.53	1.11	0.10	1.74

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	DBH (cm)	Height (m)	D (per rai)	F (%)	Do (sq.m/rai)	RD (%)	RF (%)	RD <sub>o</sub> (%)	IVI
15	ถ่านไฟผี	<i>Diospyros montana</i>	7.80	6.00	0.33	2.08	0.00	0.35	0.89	0.07	1.31
16	ตีนนก	<i>Vitex peduncularis</i>	6.05	8.00	0.25	1.56	0.00	0.27	0.67	0.03	0.96
17	มะเค็ด	<i>Geissaspis elegans</i>	5.94	4.50	0.25	1.56	0.00	0.27	0.67	0.03	0.96
18	ยูคาลิปตัส	<i>Eucalyptus camaldulensis</i>	11.72	6.00	0.25	1.04	0.00	0.27	0.44	0.13	0.84
19	คาง	<i>Albizia lebbekoides</i>	36.61	12.00	0.08	0.52	0.01	0.09	0.22	0.39	0.70
20	มะกอกป่า	<i>Spondias pinnata</i>	10.98	7.00	0.17	1.04	0.00	0.18	0.44	0.08	0.70
21	ฝรั่ง	<i>Psidium guajava</i>	9.23	5.00	0.17	1.04	0.00	0.18	0.44	0.05	0.67
22	แจง	<i>Maerua siamensis</i>	7.32	3.50	0.17	1.04	0.00	0.18	0.44	0.03	0.65
23	จามจุรี	<i>Albizia saman</i>	27.69	14.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.22	0.53
24	ตะเคียนทอง	<i>Hopea odorata</i>	23.55	9.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.16	0.47
25	จิวป่า	<i>Bombax insigne</i>	15.60	7.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.07	0.38
26	ชันทองพญาบาท	<i>Suregada mutiflorum</i>	13.69	3.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.05	0.36
27	กระเขา	<i>Holoptelea integrifolia</i>	11.14	8.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.04	0.35
28	ส้มกบ	<i>Hymenodictyon excelsum</i>	9.55	5.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.03	0.34

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลำดับ	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์	DBH (cm)	Height (m)	D (per rai)	F (%)	Do (sq.m/rai)	RD (%)	RF (%)	RD <sub>o</sub> (%)	IVI	
29	พะยุง	<i>Dalbergia cochinchinensis</i>	9.23	8.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.02	0.33	
30	หมีเหม็น	<i>Litsea glutinosa</i>	8.59	9.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.02	0.33	
31	ถ่อน	<i>Albizia procera</i>	7.32	5.50	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.02	0.33	
32	กระท่อมเนิน	<i>Mitragyna rotundifolia</i>	6.08	6.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.01	0.32	
33	ชงโคนา	<i>Bauhinia sp.</i>	6.68	7.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.01	0.32	
34	ยอป่า	<i>Morinda coreia</i>	6.68	4.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.01	0.32	
35	ศรีธรนนไชย	<i>Buchanania siamensis</i>	6.37	4.50	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.01	0.32	
36	เหมือดจี่	<i>Memecylon plebejum</i>	5.73	5.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.01	0.32	
37	ซ้างน้ำ	<i>Ochna integerrima</i>	4.93	12.00	0.08	0.52	0.00	0.09	0.22	0.01	0.32	
รวม						<b>94.25</b>	<b>234.90</b>	<b>0.26</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>100</b>	<b>300</b>

หมายเหตุ: DBH = ความโตเฉลี่ย (ซม.) Height = ความสูงเฉลี่ย (ม.) D = ความหนาแน่น (ต่อไร่) F = ความถี่ (%) Do = ความเด่น (%)

RD = ความหนาแน่นสัมพัทธ์ (%) RF = ความถี่สัมพัทธ์ (%) RD<sub>o</sub> = ความเด่นสัมพัทธ์ (%) IVI = ค่าดัชนีความสำคัญ

พันธุ์ไม้ที่ปลูกในพื้นที่โดยส่วนใหญ่เป็นชนิดไม้ที่ผลัดใบและปลูกแบบเชิงเดี่ยว จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้มีอุณหภูมิสูงกว่าปกติในช่วงฤดูไม้ผลัดใบ เพราะแสงแดดส่องถึงพื้นดินโดยตรง สภาพดินจึงแห้ง ไม้ยืนต้นบางชนิดเหี่ยวและยืนต้นตาย อย่างไรก็ตามในแง่ของการปลูกป่าเพื่อให้มีพันธุ์ไม้ปกคลุมพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมป้องกันการบุกรุกและครอบครองของราษฎรให้ประสบความสำเร็จในระดับดี แต่หากพิจารณาในแง่ของสมดุลระบบนิเวศ โครงการต้องทำการปลูกฟื้นฟูเพิ่มความหลากหลายของชนิดไม้โดยเฉพาะไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ไม้พะยุง มะค่าโมง มะขามป้อม มะค่าแต้ เป็นต้น และไม้ท้องถิ่นดั้งเดิม เช่น พะยอม ยางนา ตะคร้อ ยางเหียง ยางกราด เป็นต้น รวมทั้งชนิดไม้ที่เป็นพืชอาหารสัตว์ป่า เช่น ไม้วงศ์ไทร หว่า เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์มากที่สุด สามารถรองรับกิจกรรมการพัฒนาที่จะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติอย่างเต็มศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

3. สภาพเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องของราษฎรที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

จากการทดสอบแบบสอบถามเพื่อค่าหาความเชื่อมั่น ได้ค่า Cronbach's alpha เท่ากับ 0.81 ผลการศึกษาในส่วนนี้ เป็นการศึกษา สภาพเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ซึ่งพบว่า

1. เพศ พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 51.97 เพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 48.03
2. อายุ พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 40-49 ปี 50-59 ปี และ 30-39 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.96 27.30 และ 17.76 ตามลำดับ อายุต่ำสุด 20 ปี สูงสุด 86 ปี อายุโดยเฉลี่ย 50 ปี
3. เชื้อชาติ พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาค้นคว้าส่วนใหญ่เป็นเชื้อชาติไทย และส่วย คิดเป็นร้อยละ 99.67 และ 0.33 ตามลำดับ
4. ศาสนา พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาค้นคว่าส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ คิดเป็นร้อยละ 97.37 และ 2.63 ตามลำดับ

5. การศึกษา พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาร้อยละ 77.96 ศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย คิดเป็นร้อยละ 12.17 และ 5.26 ตามลำดับ

6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 1 คน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนสูงสุด 15 คนเฉลี่ย เท่ากับ 4.76 คนแยกเป็นจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพศชายเฉลี่ย และจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเพศหญิงเฉลี่ย เท่ากับ 2.37 และ 2.39 คนตามลำดับ

7. อาชีพหลัก พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาร้อยละ 74.01 มีอาชีพเกษตรกรกรรม (ทำไร่/นา/สวน) อาชีพรับจ้างทั่วไป และค้าขาย เป็นอาชีพหลัก คิดเป็นร้อยละ 16.12 และ 4.61 ตามลำดับ

8. อาชีพรอง พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษามีอาชีพรอง และไม่มีอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 59.87 คิดเป็นร้อยละ 40.13 ในส่วนที่มีอาชีพรอง ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย และอาชีพเกษตรกรกรรม (ทำไร่/นา/สวน) คิดเป็นร้อยละ 35.86 6.91 และ 6.58 ตามลำดับ

9. รายได้ต่อครัวเรือนต่อปี พบว่า มีค่า เท่ากับ 115,706 บาท และเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนของจังหวัดสระแก้ว พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษามีรายได้ต่ำกว่ารายได้ครัวเรือนจังหวัดสระแก้ว ซึ่งรายได้ครัวเรือนจังหวัดสระแก้วต่อปี เท่ากับ 177,463.50 บาท จังหวัดสระแก้ว (2553) โดยรายได้จากอาชีพหลักต่อปีอยู่ในช่วง 10,000-50,000 บาท มากกว่า 100,000 บาท และ 50,001-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 54.07 21.48 และ 20.37 ตามลำดับ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 82,516 บาท รายได้จากอาชีพรองต่อปีอยู่ในช่วง 10,000-50,000 บาท น้อยกว่า 10,000 บาท และ 50,001-100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 56.14 28.07 และ 9.65 ตามลำดับ โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 47,238 บาท

10. รายจ่ายของครัวเรือนต่อปี พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาร้อยละ 51.97 มีรายจ่ายจากภาคเกษตรของครัวเรือนต่อปีอยู่ในช่วง 10,000-50,000 บาท 50,001-100,000 บาท และน้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 20.47 และ 13.48 ตามลำดับ และรายจ่ายจากค่าครองชีพ อยู่ในช่วง 10,000-50,000 บาท 50,001-100,000 บาท และมากกว่า 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 17.54 และ 11.94 ตามลำดับ โดยมีรายจ่ายรวมเฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 93,811 บาท

11. เปรียบเทียบรายได้และรายจ่ายต่อปี พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่มีรายได้มากกว่ารายจ่าย (มีเงินเหลือเก็บ) มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย (มีหนี้สินเพิ่ม) และมีรายได้เท่ากับรายจ่าย (สมดุลกันพอดี) คิดเป็นร้อยละ 38.46 35.79 และ 27.09 ตามลำดับ

12. ลักษณะของการถือครองที่ดิน พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษามีที่ดินถือครองเป็นของตนเอง ไม่มีที่ดินถือครอง ที่ดินเช่าผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 75.17 16.55 และ 8.28 ตามลำดับ โดย

13. ขนาดที่ดินเช่าผู้อื่น พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาในส่วนที่มีที่ดินเช่าผู้อื่น น้อยกว่า 10 ไร่ อยู่ในช่วง 10-20 ไร่ และมากกว่า 20 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.04 65.22 และ 21.74 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.34 ไร่

14. ภูมิลำเนาเดิม พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่นและเกิดในหมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 60.53 และ 39.47 ตามลำดับ กรณีย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น พบว่าส่วนใหญ่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัด และย้ายถิ่นฐานมาจากตำบลอื่นในจังหวัดเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 69.02 และ 12.50 ตามลำดับ

15. ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษามีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานอยู่ในช่วง 30-39 40-49 และ 20-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.79 23.75 และ 17.73 ตามลำดับ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 34.54 ปี มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานมากที่สุดและน้อยที่สุด เท่ากับ 70 และ 1 ปี ตามลำดับ

16. การใช้ประโยชน์จากป่า พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาได้ใช้ประโยชน์จากป่าและไม่ได้ใช้ประโยชน์จากป่า คิดเป็นร้อยละ 80.36 และ 19.64 ตามลำดับ ในส่วนที่ได้ใช้ประโยชน์จากป่า ราษฎรส่วนใหญ่ได้ใช้ประโยชน์ป่าเพื่อเป็นแหล่งหาพืชผักมาเป็นอาหาร เป็นแหล่งเก็บหาของป่า และใช้เป็นแหล่งหาพืชสมุนไพร คิดเป็นร้อยละ 83.71 76.92 และ 37.56 ตามลำดับ

17. การได้รับข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือสิ่งแวดล้อม พบว่าราษฎรที่ทำการศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสาร และไม่ได้รับข้อมูลข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 92.03 และ 7.97 ตามลำดับ ในส่วนที่ได้รับข้อมูลข่าวสาร ราษฎรส่วนใหญ่ได้รับจากผู้นำชุมชน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน จากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และประกาศหมู่บ้าน/หอกระจายข่าว คิดเป็นร้อยละ 68.23 52.35 และ 47.65 ตามลำดับ

18. ประสิทธิภาพด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือสิ่งแวดล้อม พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและไม่เคยมีประสพการณ์ คิดเป็นร้อยละ 92.67 และ 7.33 ตามลำดับ ในส่วนที่มีประสพการณ์ ราษฎรส่วนใหญ่ที่มีประสพการณ์การมีส่วนร่วมปลูกต้นไม้ในวันสำคัญต่างๆ มีส่วนร่วมปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า และร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 77.70 42.81 และ 17.63 ตามลำดับ

19. การอนุรักษ์หรือการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในอนาคต พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่คิดว่าการอนุรักษ์หรือการจัดการทรัพยากรป่าไม้ควรร่วมมือกัน โดยมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นหลัก เจ้าหน้าที่ป่าไม้ตามเดิม และควรเป็นหน้าที่ของชุมชนท้องถิ่น/หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 36.75 35.76 และ 23.18 ตามลำดับ

20. กิจกรรมที่ราษฎรต้องการมีส่วนร่วม พบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ต้องการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า ร่วมเป็นลูกจ้างชั่วคราวของโครงการฯ และร่วมใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 50.66 42.43 และ 19.08 ตามลำดับ

21. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เป็นการศึกษาเพื่อทดสอบความรู้ของราษฎรในพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม โดยใช้คำถามที่มีคำตอบในลักษณะเชิงบวกและเชิงลบ รวมจำนวน 10 คำถาม ซึ่งหากราษฎรตอบคำถามในแต่ละข้อได้ถูกต้อง จะได้ข้อละ 1 คะแนน และหากตอบผิด จะได้ 0 คะแนน ผลการศึกษาพบว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ได้คะแนนความรู้เท่ากับ 8 7 และ 6 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 29.93 22.70 และ 21.38 ตามลำดับ ได้คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 7.36 คะแนน จากผลคะแนนดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า ราษฎรที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง รายละเอียดแสดงไว้ใน ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรรอบพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08

ลักษณะด้านเศรษฐกิจสังคม	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ร้อยละ
1. อายุ (ปี)	20.00	86.00	50.42	
2. เพศ				
ชาย	20.00	86.00		51.97
หญิง	20.00	85.00		48.03
3. เชื้อชาติ				
ไทย				99.67
ส่วย				0.33
4. ศาสนา				
พุทธ				97.37
คริสต์				2.63
5. การศึกษา				
ไม่ได้เรียน				2.96
ประถมศึกษา				77.96
มัธยมศึกษาตอนต้น				12.17
มัธยมศึกษาตอนปลาย				5.26
อนุปริญญา				0.66
ปริญญาตรี				0.99
6. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)	1.00	15.00	4.76	
7. อาชีพหลัก				
เกษตรกร (ไร่/นา/สวน)				74.01
เกษตรกร (เลี้ยงสัตว์)				1.32
รับจ้างทั่วไป				16.12
ค้าขาย				4.61
เก็บหาของป่า				0.66
ธุรกิจส่วนตัว				0.66
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ				0.66

## ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะด้านเศรษฐกิจสังคม	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ร้อยละ
8. อาชีพรอง				
เกษตรกรรม (ไร่/นา/สวน)				6.58
เกษตรกรรม (เลี้ยงสัตว์)				4.93
ประมง				0.33
รับจ้างทั่วไป				35.86
ค้าขาย				6.91
เก็บหาของป่า				0.66
ธุรกิจส่วนตัว				1.97
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ				1.64
9. รายได้ต่อปี (บาท/ปี)	7,200.00	1,000,000.00	115,706.00	100.00
รายได้จากอาชีพหลัก	5,000.00	500,000.00	82,516.00	71.32
รายได้จากอาชีพรอง	1,000.00	500,000.00	33,190.00	28.68
10. รายจ่ายต่อปี (บาท/ปี)	7,200.00	900,000.00	92,825.00	100.00
รายจ่ายด้านการเกษตร	1,900.00	480,000.00	46,256.00	49.83
รายจ่ายด้านการครองชีพ	2,000.00	585,000.00	46,569.00	50.17
11. เปรียบเทียบรายรับกับรายจ่าย				
รายรับมากกว่ารายจ่าย				38.46
รายรับเท่ากับรายจ่าย				27.09
รายรับน้อยกว่ารายจ่าย				35.79
12. การถือครองที่ดิน	0.25	255.00	16.97	
ไม่มีที่ดินถือครอง (ราย)				16.55
มีที่ดินถือครอง (ไร่)				75.17
โฉนด นส.3 ใบจอง	1.00	150.00	21.20	8.70
สปก. สทก. ภบท.6	0.50	206.00	22.48	89.48
ไม่มีหลักฐานใดๆ	0.25	25.00	5.24	1.83
เช่าผู้อื่น	0.25	60.00	16.34	8.28

## ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะด้านเศรษฐกิจสังคม	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ร้อยละ
13. จำนวนที่ดินที่ต้องการ (ไร่)				
มีเพียงพอแล้ว				39.63
มีแต่ไม่พอ และขอเพิ่ม	3.00	100.00	17.75	54.07
ไม่มี ต้องการที่ดิน	1.00	40.00	13.47	6.30
14. ภูมิลำเนาเดิม				
เกิดที่นี่				39.47
ย้ายมาจากที่อื่น				60.53
15. ระยะเวลาตั้งถิ่นฐาน (ปี)	1.00	70.00	34.54	
16. การใช้ประโยชน์จากป่า				
ไม่ได้ใช้ประโยชน์				19.64
ใช้ประโยชน์				80.36
แหล่งพืชอาหารในครัวเรือน				83.71
แหล่งเก็บหาของป่า				76.92
แหล่งพืชสมุนไพร				37.56
แหล่งพักผ่อนหย่อนใจ				37.10
แหล่งไม้ใช้สอย/เชื้อเพลิง				24.89
แหล่งสร้างรายได้เสริม				24.43
แหล่งหาสัตว์ป่าเป็นอาหาร				18.10
แหล่งศึกษาหาความรู้				15.84
แหล่งประกอบอาชีพ				12.67
17. การได้รับข่าวสารด้านป่าไม้				
ไม่เคยได้รับ				7.97
เคยได้รับ				92.03
ผู้นำชุมชน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน				68.23
เจ้าหน้าที่ป่าไม้/เจ้าหน้าที่ของรัฐ				52.35
ประกาศหมู่บ้าน/หอกระจายข่าว				47.65

## ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะด้านเศรษฐกิจสังคม	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ร้อยละ
โทรทัศน์				38.99
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น				26.35
วิทยุ				25.27
ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน				25.27
หนังสือพิมพ์				12.27
องค์กรเอกชน				6.14
18. การมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้				
ไม่เคยมีส่วนร่วม				7.33
เคยมีส่วนร่วม				92.67
ร่วมปลูกต้นไม้วันสำคัญต่างๆ				77.70
ร่วมปลูกฟื้นฟูสภาพป่า				42.81
ร่วมกิจกรรมอนุรักษ์ต่างๆ				17.63
ร่วมปฏิบัติงานป้องกันรักษาป่า				17.27
ร่วมเข้ารับการฝึกอบรม				15.11
ร่วมประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์				9.35
ร่วมปฏิบัติงานดับไฟป่า				8.27
19. การอนุรักษ์/การจัดการป่าไม้ควรเป็นหน้าที่ใคร				
ร่วมมือกัน โดยมีเจ้าหน้าที่เป็นหลัก				36.75
เจ้าหน้าที่ป่าไม้ตามเดิม				35.76
ชุมชนท้องถิ่น/หมู่บ้าน				23.18
องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.)				17.88
เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นของรัฐ				7.95
ปล่อยตามธรรมชาติ				3.97
องค์กรเอกชน				1.99
จ้างเอกชน				1.66

## ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะด้านเศรษฐกิจสังคม	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	ร้อยละ
20. ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมในโครงการใด				
ร่วมอนุรักษ์ป่าไม้และสัตว์ป่า				50.66
ร่วมเป็นลูกจ้างชั่วคราว				42.43
ร่วมใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้				19.08
ร่วมผลิตสินค้าพื้นบ้าน				16.78
ร่วมให้บริการด้านการท่องเที่ยว				12.83
ร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว				12.83
ร่วมรับการฝึกอบรมด้านอนุรักษ์				12.17
ร่วมจำหน่ายสินค้าและบริการ				10.53
ร่วมหาข่าวให้โครงการ				10.53
ร่วมดำเนินธุรกิจด้านท่องเที่ยว				9.87
ร่วมวางแผนการจัดการ				8.55
ร่วมก่อสร้างพัฒนาในด้านต่างๆในพื้นที่				7.89
ร่วมประชาสัมพันธ์การจัดการ				5.92
ร่วมตรวจปราบปราม				5.26
ร่วมแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น				3.95
ร่วมติดตามผลการจัดการด้านต่างๆ				3.95

21. กิจกรรมและระดับความคิดเห็นเชิงบวกในอนาคต พบว่า ราษฎรส่วนใหญ่คิดว่ากิจกรรมที่น่าจะมีผลดีในอนาคตต่อราษฎรมากที่สุด คือ กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่หายากและเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ และ/หรือมีค่าทางเศรษฐกิจ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพชุมชน เช่น สวนสมุนไพร เลี้ยงมดแดง และกิจกรรมการฟื้นฟูสภาพป่าตามแนวพระราชดำริ คิดเป็นร้อยละ 6.03 6.00 และ 5.82 ตามลำดับ จากผลการศึกษาอาจกล่าวได้ว่า ราษฎรให้ความสำคัญในทุกกิจกรรมที่ใกล้เคียงกัน รายละเอียดดังแสดงไว้ใน ตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ระดับความคิดเห็นของราษฎรต่อกิจกรรมการพัฒนาในอนาคตของโครงการทับทิมสยาม 08  
จังหวัดสระแก้ว

ลำดับ	กิจกรรม	ร้อยละ
1	กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่หายากและเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ และ/หรือมีค่าทางเศรษฐกิจ	6.03
2	กิจกรรมส่งเสริมอาชีพชุมชน เช่น สวนสมุนไพร เลี้ยงมดแดง	6.00
3	กิจกรรมฟื้นฟูสภาพป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ	5.82
4	เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	5.72
5	สร้างแบบจำลองและเผยแพร่ประวัติศาสตร์ในห้วงการตั้งศูนย์อพยพ	5.51
6	กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากป่าสู่ชุมชน	5.45
7	กิจกรรมพัฒนาแหล่งน้ำ	5.40
8	จัดตั้งชมรม "รักษ์ 08" (แนวอนุรักษ์) มีกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา	5.39
9	ปรับปรุงให้เป็นอุทยานแห่งชาติ สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อน	5.39
10	กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ปลุกจิตสำนึกอนุรักษ์	5.28
11	กิจกรรมเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า	5.22
12	กิจกรรมพัฒนาที่ดิน และปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้ดิน	5.08
13	กิจกรรมค่ายพักแรมลูกเสือ-เนตรนารี	4.99
14	กิจกรรมสวนพฤกษศาสตร์	4.95
15	กิจกรรมเดินป่า	4.91
16	เป็นสถานที่สัมมนา ภาครัฐ-เอกชน	4.86
17	กิจกรรมสานสัมพันธ์กับหน่วยงานและชุมชนอื่น	4.82
18	ร้านค้าสวัสดิการ	4.60
19	กิจกรรมปั่นจักรยานแรลลี่	4.57

#### 4. การวิเคราะห์สถานภาพของโครงการเพื่อกำหนดกลยุทธ์และกิจกรรมที่เหมาะสม

ผลการศึกษาด้านการวิเคราะห์สถานภาพโครงการทัพบทิมสยาม 08 พบว่า จุดแข็ง คือ เป็นโครงการพระราชดำริฯ (S1) ผู้บริหารโครงการมีความรู้ความสามารถมีประสิทธิภาพ มีความตั้งใจ (S2) และเป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่สำคัญและทรงคุณค่า (S3) โดยมีค่าคะแนนน้ำหนักเท่ากับ 229.68 201.61 และ 193.81 ตามลำดับ จุดอ่อน คือ ขาดการรวบรวมองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์ (W1) ขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานของบุคลากร (W2) และขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน (W3) โดยมีค่าคะแนนน้ำหนักเท่ากับ 237.00 227.80 และ 225.50 ตามลำดับ โอกาส คือ องค์กรต่างประเทศให้ความสนใจความเป็นประวัติศาสตร์ในช่วงเวลาเป็นศูนย์อพยพ (O1) ชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือกับโครงการฯ และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม (O2) มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงอยู่โดยรอบ (O3) โดยมีค่าคะแนนน้ำหนักเท่ากับ 196.56 189.29 และ 0.00 อุปสรรค คือ ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นขาดแรงงาน (T1) ปัญหาภาวะการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (T2) และราษฎรขาดความรู้ความเข้าใจในเชิงอนุรักษ์และการมีส่วนร่วม (T3) โดยมีค่าคะแนนน้ำหนักเท่ากับ 202.63 0.00 และ 0.00 ตามลำดับ รายละเอียดแสดงไว้ใน ตารางที่ 5 ซึ่งสามารถนำมาจัดทำกลยุทธ์ทางเลือก ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (SO) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO) และกลยุทธ์เชิงรับ (WT) รายละเอียดแสดงไว้ใน ภาพที่ 5 และ ตารางที่ 6 โดยกิจกรรมที่เหมาะสมบนพื้นฐานของการวิเคราะห์สถานภาพโครงการทัพบทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว ที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ระดมความคิดและกำหนดกิจกรรมร่วมกัน พบว่า

กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ราษฎรให้ความสำคัญกับกิจกรรมฟื้นฟูป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และกิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นดั้งเดิมที่หายากและเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ และ/หรือมีค่าทางเศรษฐกิจ คิดเป็นร้อยละ 93.83 92.13 และ 91.54 ตามลำดับ

กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ ราษฎรให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน กิจกรรมพัฒนาแหล่งน้ำ และกิจกรรมพัฒนาและปรับปรุงการใช้ประโยชน์ที่ดิน คิดเป็นร้อยละ 81.84 76.12 และ 74.64 ตามลำดับ

กิจกรรมด้านสังคม ราษฎรให้ความสำคัญกับกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม ปลูกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ กิจกรรมเป็นสถานที่สัมมนางานภาครัฐ-เอกชน และกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากป่าสู่ชุมชน คิดเป็นร้อยละ 90.91 90.80 และ 88.53 ตามลำดับ รายละเอียดแสดงไว้ในตาราง

ที่ 7 และแสดงภาพรวมของแต่ละประเด็น SWOT ระบุค่าคะแนนน้ำหนักและกลยุทธ์ทางเลือกโดยวางตำแหน่งขององค์ประกอบต่างๆ ช่วยวิเคราะห์ข้อมูลในการกำหนดกลยุทธ์แนวทางการบริหารจัดการโครงการตามรายละเอียดแสดงไว้ใน ภาพที่ 6

จากการนำค่าน้ำหนักแต่ละประเด็นมาพิจารณา พบว่า จุดอ่อน (1701.12) มากกว่า จุดแข็ง (811.30) โอกาส (385.85) มากกว่า อุปสรรค (202.63) พิจารณาจากค่าน้ำหนักของแต่ละกลยุทธ์ทางเลือก (TOWS Matrix) ดังแสดงไว้ใน ตารางที่ 6 พบว่า กลยุทธ์เชิงรับ (WIT1) มีค่าน้ำหนักสูงสุดเท่ากับ 48022.59 รองลงมาคือ กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WIO1) และกลยุทธ์เชิงป้องกัน (SIT1) มีค่าน้ำหนักเท่ากับ 46584.82 46539.15 ตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาจากค่าน้ำหนักรวมของแต่ละกลยุทธ์ทางเลือก พบว่า กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategy) มีค่าน้ำหนักรวมสูงสุด เท่ากับ 266355.84 รองลงมาคือ กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategy) กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategy) และกลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategy) มีค่าน้ำหนักรวมเท่ากับ 241195.91 139874.39 และ 126661.88 ตามลำดับ ดังแสดงไว้ใน ภาพที่ 5 สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้ความสำคัญ เกี่ยวกับการปรับปรุงจุดด้อยก่อนนำโอกาสที่ดีจากภายนอกมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อโครงการ ดังนั้น การกำหนดกลยุทธ์หลักในการจัดการของโครงการให้สัมฤทธิ์ผล เห็นสมควรใช้กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategy) คือ การรวบรวมองค์ความรู้และปรับปรุงระบบฐานข้อมูล ปรับปรุงโครงสร้างบุคลากรและอุปกรณ์ให้เพียงพอและมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน และปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้เพียงพอ ตามรายละเอียดสรุปกลยุทธ์การจัดการของโครงการใน ตารางที่ 8

ตารางที่ 5 SWOT การจัดทำกลยุทธ์การจัดการของโครงการทับทีมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

SWOT	ประเด็น	น้ำหนัก
<b>จุดแข็ง</b>		<b>811.30</b>
1	โครงการอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ของฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ มีการติดตามอย่างต่อเนื่อง	229.68
2	ผู้บริหารโครงการมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความตั้งใจ	201.61
3	เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่า เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับอนุชนคนรุ่นหลัง	193.81
4	ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มีความหลากหลาย	186.20
<b>จุดอ่อน</b>		<b>1,701.12</b>
1	ขาดการรวบรวมองค์ความรู้ความเป็นแหล่งทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่	237.00
2	บุคลากรในโครงการขาดความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน	227.80
3	ขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐานในพื้นที่ เช่น ถนน ห้องน้ำ ไฟฟ้า	225.50
4	โครงการฯ ขาดแคลนบุคลากรและอุปกรณ์	220.74
5	ทรัพยากรสัตว์ป่าในพื้นที่มีน้อย ขาดความหลากหลาย	210.24
6	โครงการฯ ไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาคัดเจนและเหมาะสมกับศักยภาพพื้นที่	197.63
7	โครงการฯ ได้รับการสนับสนุนงบประมาณประจำปีจากหน่วยงานต้นสังกัดน้อย	191.69
8	ผู้บริหารโครงการรับผิดชอบงานหลายหน้าที่ ไม่สามารถทำงานได้อย่างต่อเนื่อง	190.50
<b>โอกาส</b>		<b>385.85</b>
1	เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ องค์กระระหว่างประเทศให้ความสนใจ	196.56
2	ชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือกับโครงการฯ และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม	189.29
<b>อุปสรรค</b>		<b>202.63</b>
1	ปัญหาการอพยพย้ายถิ่น ขาดแคลนแรงงานชาย เหลือแต่คนแก่และเด็ก	202.63

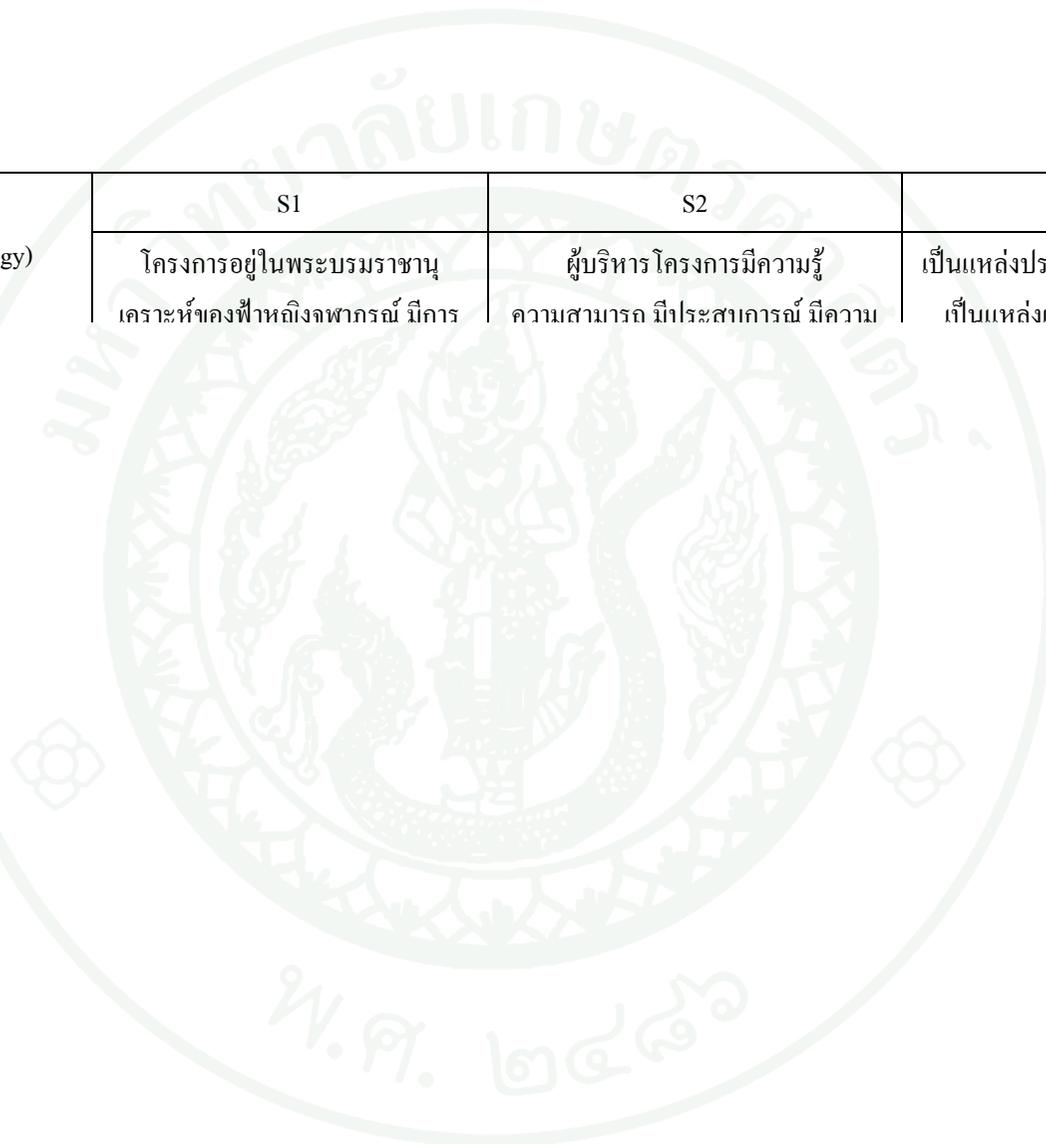
		S1	S2	S3
กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategy) คะแนนน้ำหนัก 241,195.91		โครงการอยู่ในพระบรมราชานุเคราะห์ ของฟ้าหึงจุพากรณ์ มีการติดตามอย่าง ต่อเนื่อง 229.68	ผู้บริหาร โครงการมีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความ ตั้งใจ 201.61	เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่า เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับ อนุชนคนรุ่นหลัง 193.81
โอกาส		กลยุทธ์เชิงรุก		
O1	เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ องค์กร ระหว่างประเทศให้ความสนใจ 196.56	เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาที่สนองแนว พระราชดำริรองรับพื้นที่ประวัติศาสตร์ 45,145.79	เร่งรัดกิจกรรมที่การพัฒนาที่ผู้บริหาร โครงการมีความรู้ความสามารถ มี ประสบการณ์ 39,628.53	เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาเพื่อเป็น แหล่งเรียนรู้ด้านประวัติศาสตร์ซึ่ง องค์กรต่างประเทศให้ความสนใจ 38,095.37
O2	ชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือกับ โครงการฯ และมีความกระตือรือร้น ที่จะเข้าร่วม 189.29	เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาที่สนองแนว พระราชดำริที่ชุมชนสนับสนุนและ ต้องการมีส่วนร่วม 43,476.40	เร่งรัดกิจกรรมที่การพัฒนาที่ผู้บริหาร โครงการมีความรู้ความสามารถ มี ประสบการณ์และชุมชนให้การ สนับสนุน 38,163.15	เร่งรัดกิจกรรมแหล่งเรียนรู้ ประวัติศาสตร์โดยชุมชนมีส่วนร่วม 36,686.68

ภาพที่ 5 การกำหนดกลยุทธ์ของโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

		W1	W2	W3
กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategy) คะแนนน้ำหนัก 266,355.84		ขาดการรวบรวมองค์ความรู้ความเป็น แหล่งทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์  237.00	บุคลากรใน โครงการขาดความต่อเนื่อง ในการปฏิบัติงาน  227.80	ขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน ในพื้นที่ เช่น ถนน ห้องน้ำ ไฟฟ้า  225.50
โอกาส		การพัฒนาองค์การ		
O1	เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ องค์กร ระหว่างประเทศให้ความสนใจ  196.56	ปรับปรุงระบบการจัดทำฐานข้อมูลโดย การรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ ประวัติความเป็นมาของ หน่วยงาน 46,584.82	ปรับปรุงโครงสร้างบุคลากรเพื่อความ ต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน  44,777.21	ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค พื้นฐานเพื่อรองรับกิจกรรมการ พัฒนาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์  44,324.60
O2	ชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือกับ โครงการฯ และมีความ กระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม  189.29	ปรับปรุงการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ โดยชุมชนมีส่วนร่วม  44,862.21	ปรับปรุงโครงสร้างบุคลากรเพื่อความ ต่อเนื่องในการปฏิบัติงานและรองรับ กิจกรรมการพัฒนาโดยชุมชนมีส่วนร่วม  43,121.44	ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค พื้นฐานเพื่อรองรับกิจกรรมการ พัฒนาโดยชุมชนมีส่วนร่วม  42,685.57

ภาพที่ 5 (ต่อ)

	S1	S2	S3
กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategy) คะแนนน้ำหนัก	โครงการอยู่ในพระบรมราชานุ เคราะห์แห่งฟ้าหลังพารณ์ มีการ	ผู้บริหารโครงการมีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ มีความ	เป็นแหล่งประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่า เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับ



กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategy) คะแนนน้ำหนัก 139,874.39		W1	W2	W3
		ขาดการรวบรวมองค์ความรู้ความเป็นแหล่ง ทรงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของพื้นที่ 237.00	บุคลากรในโครงการขาดความ ต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน 227.80	ขาดแคลนสาธารณูปโภคพื้นฐาน ในพื้นที่ เช่น ถนน ห้องน้ำ ไฟฟ้า 225.50
ภัยคุกคาม		กลยุทธ์ถอนตัว		
T1	ปัญหาการอพยพย้ายถิ่น ขาดแคลน แรงงานชาย เหลือแต่คนแก่และเด็ก 202.63	ลดกิจกรรมการพัฒนาที่ต้องใช้แรงงาน จำนวนมาก 48,022.59	ลดกิจกรรมการพัฒนาที่ต้องใช้ บุคลากรปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง 46,159.19	ลดกิจกรรมการพัฒนาด้าน สาธารณูปโภคที่ต้องใช้แรงงาน จำนวนมาก 45,692.61

ภาพที่ 5 (ต่อ)

ตารางที่ 6 กลยุทธ์ทางเลือกบนพื้นฐานของวิเคราะห์สถานภาพโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

	กลยุทธ์ทางเลือก	น้ำหนัก
S1O1	เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาที่สนองแนวพระราชดำริรองรับพื้นที่ประวัติศาสตร์ซึ่งองค์กรระหว่างประเทศให้ความสนใจ	45,145.79
S1O2	เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาที่สนองแนวพระราชดำริและชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือกับ โครงการฯ	43,476.40
S2O1	เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาที่ผู้บริหาร โครงการมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์รองรับแหล่งประวัติศาสตร์ซึ่งองค์กรระหว่างประเทศให้ความสนใจ	39,628.53
S2O2	เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาที่ผู้บริหาร โครงการมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือ	38,163.15
S3O1	เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าซึ่งองค์กรต่างประเทศให้ความสนใจ โดยจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ	38,095.37
S3O2	เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าซึ่งองค์กรต่างประเทศให้ความสนใจ โดยจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญโดยชุมชนมีส่วนร่วม	36,686.68
S1T1	ใช้โครงการพระราชดำริเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการพัฒนาเพื่อป้องกันปัญหาแรงงานอพยพย้ายถิ่น	46,539.15
S2T1	ใช้ผู้บริหารโครงการที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ จัดกิจกรรมการพัฒนาเพื่อป้องกันปัญหาแรงงานอพยพย้ายถิ่น	40,851.61
S3T1	ใช้แหล่งประวัติศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญสำหรับอนุชนคนรุ่นหลังเป็นฐานจัดกิจกรรมการพัฒนาเพื่อป้องกันปัญหาแรงงานอพยพย้ายถิ่น	39,271.12
W1O1	ปรับปรุงระบบการจัดทำฐานข้อมูล โดยรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าซึ่งองค์กรระหว่างประเทศให้ความสนใจ	46,584.82
W1O2	ปรับปรุงระบบการจัดทำฐานข้อมูล โดยรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าซึ่งชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือกับ โครงการฯ	44,862.21
W2O1	ปรับปรุงโครงสร้างบุคลากรของโครงการเพื่อความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานในการพัฒนาแหล่งประวัติศาสตร์ซึ่งองค์กรระหว่างประเทศให้ความสนใจ	44,777.21
W3O1	ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานในพื้นที่เพื่อรองรับกิจกรรมการพัฒนาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ซึ่งองค์กรระหว่างประเทศให้ความสนใจ	44,324.60
W2O2	ปรับปรุงโครงสร้างบุคลากรของโครงการเพื่อความต่อเนื่องในการปฏิบัติงานรองรับกิจกรรมการพัฒนาที่ชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือ	43,121.44
W3O2	ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานในพื้นที่ เช่น ถนน ห้องน้ำ ไฟฟ้าให้เพียงพอเพื่อรองรับกิจกรรมการพัฒนาที่ชุมชนพร้อมให้ความร่วมมือ	42,685.57
W1T1	ลด ละ เลิกกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานชายในการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าเนื่องจากปัญหาแรงงานอพยพย้ายถิ่น	48,022.59
W2T1	ลด ละ เลิกกิจกรรมที่ต้องใช้บุคลากรปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปัญหาแรงงานอพยพย้ายถิ่น ขาดแคลนแรงงาน	46,159.19
W3T1	ลด ละ เลิกกิจกรรมที่ต้องใช้แรงงานชายในการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานเนื่องจากปัญหาแรงงานอพยพย้ายถิ่น	45,692.61

**กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategy)**

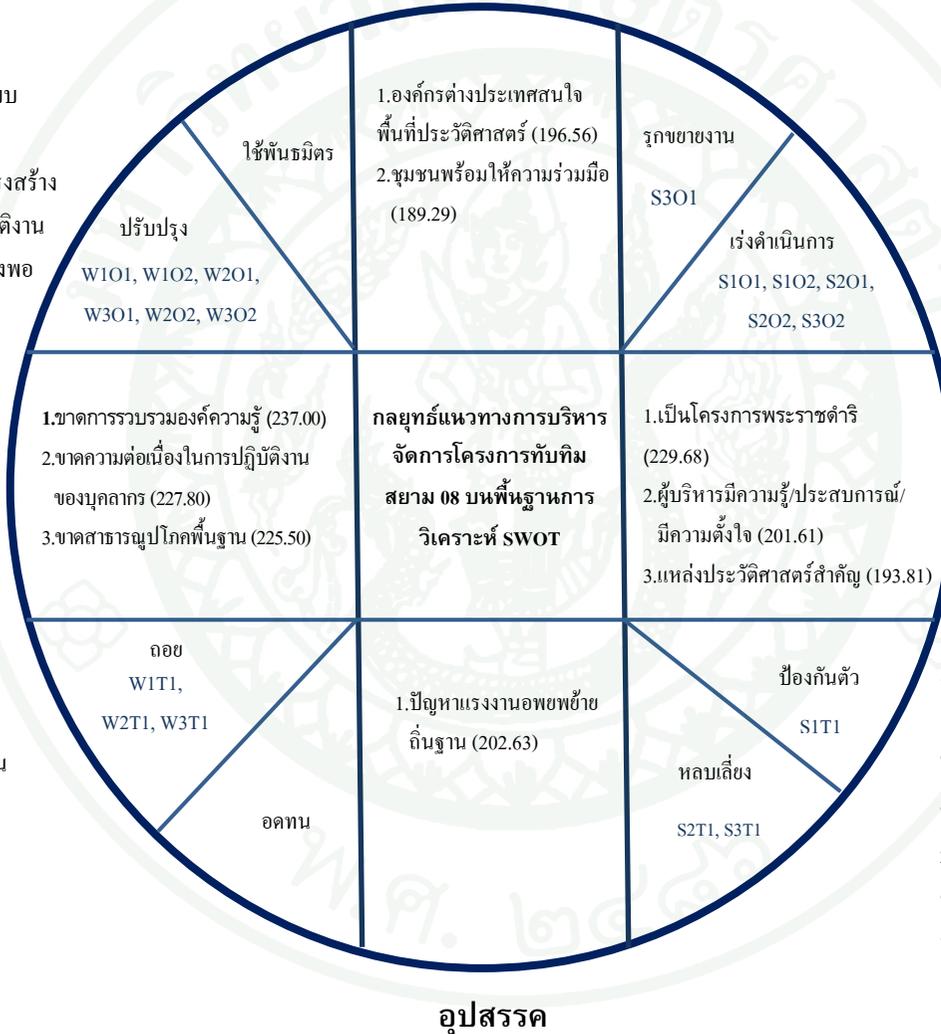
1. รวบรวมองค์ความรู้และปรับปรุงระบบฐานข้อมูลและระบบสืบค้นข้อมูล
2. เพิ่มอัตรากำลังและอุปกรณ์ / ปรับโครงสร้างบุคลากรเพื่อความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน
3. ปรับปรุงระบบสารสนเทศทั่วโลกให้เพียงพอรองรับกิจกรรมการพัฒนา

**จุดอ่อน**

**กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategy)**

1. ลดกิจกรรมการพัฒนาที่ต้องใช้บุคลากรและแรงงานอย่างต่อเนื่อง
2. ลดกิจกรรมการพัฒนาที่หน่วยงานดำเนินการเองทั้งกิจกรรม

**โอกาส**



**กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategy)**

1. เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาที่สนองแนวพระราชดำริ โดยชุมชนมีส่วนร่วม
2. เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์โดยชุมชนมีส่วนร่วม
3. เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาที่ผู้บริหารโครงการมีความรู้ความสามารถมีประสบการณ์และชุมชนให้การสนับสนุน

**จุดแข็ง**

**กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategy)**

1. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพแก่ชุมชนโดยใช้โครงการพระราชดำริและผู้บริหารที่มีประสบการณ์เป็นฐานการพัฒนา
2. ส่งเสริมและจัดกิจกรรมพัฒนาองค์ความรู้เชิงอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมแก่ราษฎร

ภาพที่ 6 ผลการวิเคราะห์เพื่อจัดทำกลยุทธ์ของโครงการทัพบกสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

ตารางที่ 7 ระดับความสำคัญของกิจกรรมที่เหมาะสมบนพื้นฐานของการวิเคราะห์ SWOT

ด้าน	กิจกรรม	ร้อยละ	ระดับ ความสำคัญ
สิ่งแวดล้อม	1.กิจกรรมฟื้นฟูสภาพป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ	93.83	1
	2.เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	92.13	2
	3.กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ และ/หรือมีค่าทางเศรษฐกิจ	91.54	3
	4.ปรับปรุงให้เป็นอุทยาน สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อน	85.71	7
	5.จัดตั้งชมรม "รักษ์ 08 " (แนวอนุรักษ์) มีกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา	85.11	8
	6.กิจกรรมสวนพฤกษศาสตร์	84.19	9
	7.กิจกรรมเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า	83.63	11
	8.กิจกรรมเดินป่า	83.62	12
เศรษฐกิจ	1. กิจกรรมส่งเสริมอาชีพชุมชน เช่น สวนสมุนไพร เลี้ยงมดแดง	81.84	15
	2.กิจกรรมพัฒนาแหล่งน้ำ	76.12	17
	3.กิจกรรมพัฒนาที่ดิน และปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้ดิน	74.64	18
	4.ร้านค้าสวัสดิการ	66.45	19
สังคม	1.กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์	90.91	4
	2.เป็นสถานที่สัมมนา งาน ภาครัฐ-เอกชน	90.80	5
	3.กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากป่าสู่ชุมชน	88.53	6
	4.กิจกรรมค่ายพักแรมลูกเสือ-เนตรนารี	83.87	10
	5.สร้างแบบจำลองและเผยแพร่ประวัติศาสตร์ในห้วงการตั้งศูนย์อพยพ	83.26	13
	6.กิจกรรมสานสัมพันธ์กับหน่วยงานและชุมชนอื่น	83.18	14
	7.กิจกรรมปั่นจักรยานแรลลี่	79.39	16

ตารางที่ 8 สรุปกลยุทธ์การจัดการของโครงการทับทีมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

กลยุทธ์ทางเลือก	กลยุทธ์การจัดการ
กลยุทธ์เชิงรุก (SO strategy)	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาที่สนองแนวพระราชดำริ โดยชุมชนมีส่วนร่วม</li> <li>2. เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์โดยชุมชนมีส่วนร่วม</li> <li>3. เร่งรัดกิจกรรมการพัฒนาที่ผู้บริหาร โครงการมีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์และชุมชนให้การสนับสนุน</li> </ol>
กลยุทธ์เชิงป้องกัน (ST strategy)	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพแก่ชุมชนโดยใช้โครงการพระราชดำริและผู้บริหารที่มีประสบการณ์เป็นฐานการพัฒนา</li> <li>2. ส่งเสริมและจัดกิจกรรมพัฒนาองค์ความรู้เชิงอนุรักษ์และการมีส่วนร่วมแก่ราษฎร</li> </ol>
กลยุทธ์เชิงแก้ไข (WO strategy)	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. รวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ และปรับปรุงระบบการจัดทำฐานข้อมูล และระบบสืบค้นข้อมูล</li> <li>2. ปรับปรุงโครงสร้างบุคลากรและอุปกรณ์ให้เพียงพอและมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน สามารถรองรับกิจกรรมการพัฒนา</li> <li>3. ปรับปรุงระบบสาธารณูปโภคให้เพียงพอเพื่อรองรับกิจกรรมการพัฒนา</li> </ol>
กลยุทธ์เชิงรับ (WT strategy)	<ol style="list-style-type: none"> <li>1. ลดกิจกรรมการพัฒนาที่ต้องใช้บุคลากรและแรงงานอย่างต่อเนื่อง</li> <li>2. ลดกิจกรรมการพัฒนาที่หน่วยงานดำเนินการเองทั้งกิจกรรม</li> </ol>

## สรุปและข้อเสนอแนะ

### สรุป

ผลจากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมในโครงการ ทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว มีสาระสำคัญพอสรุปได้ดังนี้

1. สภาพเศรษฐกิจและสังคมของราษฎรที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่เป็นราษฎรที่ย้ายถิ่นฐานมาจากต่างจังหวัดทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระยะเวลาตั้งถิ่นฐาน เฉลี่ย 35 ปี ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีที่ดินถือครองเฉลี่ยเท่ากับ 16.34 ไร่ ซึ่งไม่เพียงพอและต้องการเพิ่มอีกโดยเฉลี่ยเท่ากับ 17.75 ไร่ ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลักและรับจ้างทั่วไปเป็นอาชีพรอง รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 115,706 บาท ซึ่งสูงกว่ารายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อปีของจังหวัดสระแก้ว ซึ่งมีรายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี เท่ากับ 177,463.50 บาท สำหรับวิถีการดำรงชีพของราษฎรที่ทำการศึกษาส่วนใหญ่ยังคงใช้ทรัพยากรป่าไม้เป็นแหล่งหาพืชอาหารสำหรับครัวเรือน เป็นแหล่งเก็บหาของป่า และสมุนไพร ส่วนด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ราษฎรส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชนเป็นหลัก ได้เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสิ่งแวดล้อม เช่น กิจกรรมการปลูกป่าเนื่องในวันสำคัญต่างๆ กิจกรรมปลูกฟื้นฟูสภาพป่า เป็นต้น ในบริบทของการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในอนาคต ราษฎรยังคงให้ความสำคัญกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการดูแลและป้องกันรักษาทรัพยากรของชาติโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วย และมีความเห็นต่อกิจกรรมการพัฒนาที่คิดว่าจะน่าจะเป็นผลดีต่อราษฎรมากที่สุด คือ กิจกรรมการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นหายากเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์และ/หรือมีค่าทางเศรษฐกิจ กิจกรรมส่งเสริมอาชีพชุมชน เช่น สวนสมุนไพร เลี้ยงไข่มดแดง เป็นต้น กิจกรรมฟื้นฟูสภาพป่าตามแนวพระราชดำริ เป็นต้น

2. พันธุ์ไม้ที่พบในแปลงสำรวจทั้งหมด 37 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นไม้ที่ปลูกในรูปแบบของสวนป่าของกรมป่าไม้ ซึ่งมีอายุเฉลี่ยประมาณ 16 ปี โดยมี ประดู่ นนทรีป่า พฤษภ สะเดา และกระถินยักษ์ เป็นไม้เด่นในพื้นที่ โดยมีค่าดัชนีความสำคัญ เท่ากับ 62.15 58.85 56.43 50.31 และ 27.37 ตามลำดับ

3. โครงการต้องกำหนดกลยุทธ์เชิงแก้ไขเป็นกลยุทธ์หลักในการจัดการ เนื่องจากโครงการยังขาดปัจจัยพื้นฐานในดำเนินการกิจกรรมการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ ข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับ

ประวัติศาสตร์ในช่วงเป็นศูนย์กลาง จำนวนบุคลากร เจ้าหน้าที่และระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่ยังไม่เพียงพอ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการพัฒนาบางกิจกรรมที่เหมาะสมภายใต้กลยุทธ์ ควรนำมาพิจารณากำหนดไว้ในกลยุทธ์การจัดการและดำเนินการไปพร้อมกัน เพราะกิจกรรมการพัฒนาบางกิจกรรมต้องอาศัยระยะเวลายาวนานกว่าจะเห็นผลที่เป็นรูปธรรม เช่น กิจกรรมการฟื้นฟูสภาพป่าตามแนวพระราชดำริ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน เป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมด้านเศรษฐกิจ และกิจกรรมการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมและการปลูกฝังจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์ เป็นกิจกรรมที่มีความเหมาะสมด้านสังคม เป็นต้น

### ข้อเสนอแนะ

จากสภาพเศรษฐกิจสังคมชุมชน โดยรอบพื้นที่โครงการราษฎรส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพาทรัพยากรป่าไม้ในการดำรงชีวิต การควบคุมหรือจำกัดไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์เกินขีดจำกัด (over carrying capacity) ในขณะที่จำนวนบุคลากรของรัฐไม่เพียงพอซึ่งเป็นจุดอ่อนของโครงการ ดังนั้น การใช้หลักการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน โดยมีนักวิชาการป่าไม้เป็นแกนหลักในการดำเนินโครงการจึงเป็นแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายการป่าไม้แห่งชาติ ที่กำหนดให้มีการส่งเสริมบทบาทของภาครัฐ ภาคเอกชนหรือภาคประชาชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดการและพัฒนาทรัพยากรป่าไม้ร่วมกัน แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 หัวข้อการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนและหัวข้อการสร้างภูมิทัศน์ทางาน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 57 มาตรา 67 และมาตรา 85 ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการป่าไม้ในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 และระเบียบกรมป่าไม้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สำหรับการวิเคราะห์ SWOT เพื่อกำหนดกลยุทธ์การจัดการและกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ นั้น โครงการควรพิจารณานำผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแผนการจัดการทั้งระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว โดยมีชุมชนเป็นฐานของการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการ อย่างไรก็ตาม เมื่อปัจจัยสภาพแวดล้อมทั้งปัจจัยภายในหรือปัจจัยภายนอกเปลี่ยนแปลงไป เช่น การเปลี่ยนแปลงผู้นำชุมชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การเปลี่ยนนโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์ต่างๆ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิภาคอาเซียน เป็นต้น โครงการจำเป็นต้องทำการวิเคราะห์สถานภาพโครงการใหม่ เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความเหมาะสมตามสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาและการปรับปรุงกลยุทธ์การจัดการที่มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม และประเทศชาติสืบไป

## เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- กรมป่าไม้. 2554. ลักษณะการใช้ประโยชน์พื้นที่ในโครงการทับทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว. โครงการทับทิมสยาม 08, สระแก้ว.
- จังหวัดสระแก้ว. 2553. รายงานสรุปรายได้ครัวเรือน พ.ศ.2553. แหล่งที่: (Online) <http://www.jpt.cddsk.org/data3/รายได้เฉลี่ยครัวเรือน.pdf>. 10 เมษายน 2555
- จิรนุช สักดิ์คำดวง. 2546. ความตระหนักของชุมชนท้องถิ่นต่อสิทธิและหน้าที่ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ กรณีศึกษา ชุมชนรอบเขาแผงม้า อำเภอวังน้ำเขียว จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชาติชาย ศรีแก้ว. 2546. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าไปใช้ประโยชน์ของราษฎรจากป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเขาตะโกปืดทอง และป่าเขาเพชรน้อย อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ณิชานุต ยศวิจิตร. 2549. ความคิดเห็นของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีต่อความพร้อมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ดิน ปรัชญพฤทธิ. 2542. ศัพท์รัฐประศาสนศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นภดล สามกองงาม. 2546. การจัดเตรียมแผนทิศทางการจัดการสวนป่าไม้สักที่พื้นระยะบำรุงรักษาสำนักงานป่าไม้เขตตาก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นพดล พุกกะวัน. 2546. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรบ้านร่องกล้าในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ ในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2546. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง. 598 Print, เชียงใหม่

นิตยา เมียนมิตร. 2546. สิ่งจูงใจที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการ  
ทรัพยากรป่าไม้ในบ้านสันเจริญ อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท,  
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

นุชนารถ มั่งคั่ง. 2553. การจัดการป่าไม้แบบอนุรักษ์. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์  
บางเขน, กรุงเทพฯ. (อัคราเนนา)

บุญมี รุ่งรักสกุล. 2544. ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและปลัดองค์การ  
บริหารส่วนตำบล ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในจังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์  
ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

บำเพ็ญ เขียวหวาน. 2550. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่ง  
โดยองค์กรพัฒนาเอกชน กรณีโครงการอันดามัน (ARR). สาขาวิชาส่งเสริมการเกษตรและ  
สหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, กรุงเทพฯ.

ประทีป วีระพัฒน์นรินทร์. 2543. ยุทธศาสตร์องค์กรพัฒนาเอกชนในการจัดการเรียนรู้. มุขนิธิ  
พลังนิเวศน์, กรุงเทพฯ.

พัชรี สีโรรส. 2546. การมีส่วนร่วมของประชาชน. คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,  
กรุงเทพฯ.

พิบูล ทีปะपाल. 2546. การจัดการเชิงกลยุทธ์. อมรการพิมพ์, กรุงเทพฯ.

ราชกิจจานุเบกษา. 2550. ฉบับกฤษฎีกา เล่ม 124 ตอนที่ 47 ก หน้า 1.

เรืองศักดิ์ แก่นกำจร. 2541. สรุปผลการปฏิบัติงานปี 2537-2541 ของโครงการทัพบกสยาม 08  
(เขาอีด่าง). ร.12 พัน.2 รอ., ค่ายนิมมานกกลยุทธ, จังหวัดปราจีนบุรี.

- วิรัช นิภาวรรณ. 2550. การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ. บริษัท ออฟเซ็ท ครีเอชั่น จำกัด, กรุงเทพฯ.
- \_\_\_\_\_. 2551. การวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของการบริหาร การจัดการ การบริหารการพัฒนาและการบริหารจัดการ. วารสารรัฐสภา ปีที่ 56 (3): 83-102.
- วุฒิพล หัวเมืองแก้ว. 2553. เศรษฐศาสตร์ทรัพยากรป่าไม้. ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน, กรุงเทพฯ.
- วัฒนา สุนทรชัย. 2547. มาตรวัดความน่าเชื่อถือหรือความตรง (reliability) ของแบบวัด. แหล่งที่มา: (Online) <http://www.tulip.bu.ac.th/~wathna.s/reliability>, 29 กรกฎาคม 2554.
- สมพงษ์ เกษมสิน. 2523. การบริหาร. สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, กรุงเทพฯ.
- สมพงษ์ กรทอง. 2545. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรท้องถิ่นในการจัดการสวนป่า ยูบใหญ่-ชัยแหว อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สันติ ศิริเลิศ. 2545. ความต้องการของราษฎรท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมจัดการทรัพยากรป่าไม้ บริเวณป่าพระแท่นดงรัง อำเภอกำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุวรรณ อิมสุขประเสริฐ. 2545. ความคิดเห็นของราษฎรเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้แบบชุมชนมีส่วนร่วม ในพื้นที่โรงเรียนป่าไม้ จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554. แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559). กรุงเทพฯ.

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว. 2553. แผนยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว ปีพ.ศ.2554-2559 โดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วน. สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดสระแก้ว โดยความร่วมมือทางวิชาการของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2554. แผนยุทธศาสตร์กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พ.ศ. 2555 – 2559). กลุ่มพัฒนายุทธศาสตร์ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. 2552. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน พ.ศ.2548. สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, กรุงเทพฯ.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. 2554. แผนการบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2555-2558. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนพิเศษ 109 ง วันที่ 21 กันยายน 2554.

หงษ์พิจารณ์ บัวไข. 2551. สรุปผลการดำเนินงานโครงการทับทิมสยาม 08 ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2551. สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้, กรุงเทพฯ.

อรทัย ก๊กผล. 2552. การมีส่วนร่วมของประชาชน, 16-27 ใน ศูนย์บริการประชาชน สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์). สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, กรุงเทพฯ.

อุทิศ กุญอินทร์. 2553. กฎหมายของประเทศไทยที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรป่าไม้. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)

David, F. R. 2007. **Strategic Management: Concepts and Cases**. 11<sup>th</sup> ed. Prentice Hall Inc., New Jersey.

FARM. 1998. **Participatory assessment and planning. Farmer-centred Agricultural Resources Management Programme**, FAO-UNDP: Bangkok.

Kotler, P. 2000. **Marketing Management**. Millennium ed. Prentice Hall Inc., New Jersey.

Newstorm, J.W. and K,Davis. 1997. **Organizational Behavior Human Behavior at Work**. 10<sup>th</sup> edn. Ven Hoffman Press, New York.

Ruangpanit, N. 1999. **Natural Resources and Environment Conservation** Sited Allen. S.W. 1950. **An Introduction to American Forestry**. McGraw-Hill Book Company, Inc., New York.

Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3<sup>rd</sup> ed., Harper International Edition, Tokyo.



ภาคผนวก



## แบบสอบถามเลขที่

แบบสอบถามสำรวจความคิดเห็นราษฎรต่อการดำเนินงานของโครงการทัพบทิมสยาม 08  
จังหวัดสระแก้ว ประกอบวิทยานิพนธ์ เรื่อง การบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้  
แบบมีส่วนร่วมในโครงการทัพบทิมสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

- คำชี้แจง** 1. แบบสอบถามชุดนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในการศึกษาวิจัย เรื่องการ  
บริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมในโครงการทัพบทิมสยาม 08  
จังหวัดสระแก้ว
2. เนื้อหาทั้งหมด 3 ตอน จำนวน 8 หน้า ให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอบทุกข้อตามความ  
เป็นจริง

ชื่อ/นามสกุล (ผู้ตอบ) .....

บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... หมู่บ้าน.....

ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัด.....

ชื่อ/นามสกุล (ผู้ถาม) .....

วัน/เดือน/ปี ที่ตอบแบบสอบถาม.....

**ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป**

**คำชี้แจง** โปรดกาเครื่องหมาย  ลงใน  ที่กำหนดให้ หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. เพศ

(1) ชาย

(2) หญิง

2. ปัจจุบันท่านมีอายุ .....ปี (อายุจริงนับจำนวนเต็มเป็นปี)

3. เชื้อชาติของท่าน

(1) ไทย

(2) กัมพูชา

(3) ส่วย

(4) ลาว

(5) อื่น ๆ (ระบุ).....

## 4. ท่านและครอบครัวของท่านนับถือศาสนาใด

- |                                       |   |
|---------------------------------------|---|
| <input type="checkbox"/> (1) พุทธ     | <input type="checkbox"/> (2) คริสต์             |
| <input type="checkbox"/> (3) พราหมณ์  | <input type="checkbox"/> (4) อิสลาม             |
| <input type="checkbox"/> (5) นับถือผี | <input type="checkbox"/> (6) อื่น ๆ (ระบุ)..... |

## 5. ระดับการศึกษาของท่าน

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> (1) ไม่ได้เรียนหนังสือ | <input type="checkbox"/> (2) ประถมศึกษา        |
| <input type="checkbox"/> (3) มัธยมศึกษาตอนต้น   | <input type="checkbox"/> (4) มัธยมศึกษาตอนปลาย |
| <input type="checkbox"/> (5) อนุปริญญา          | <input type="checkbox"/> (6) ปริญญาตรี         |
| <input type="checkbox"/> (7) สูงกว่าปริญญาตรี   |  |

6. ครอบครัวของท่านมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนรวมทั้งสิ้น จำนวน..... คน  
 จำแนกเป็น ชาย จำนวน..... คน  
 หญิง จำนวน .....

## 7. ปัจจุบันครอบครัวของท่านประกอบอาชีพใดเป็นอาชีพหลัก (อาชีพที่สามารถทำรายได้สูงสุดให้กับครอบครัวของท่าน โดยให้เลือกตอบเพียงอาชีพเดียวเท่านั้น)

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> (1) เกษตรกรรม (ทำไร่/ทำนา/ทำสวน) | <input type="checkbox"/> (2) เกษตรกรรม (เลี้ยงสัตว์) |
| <input type="checkbox"/> (3) ประมง                        | <input type="checkbox"/> (4) รับจ้างทั่วไป           |
| <input type="checkbox"/> (5) ค้าขาย                       | <input type="checkbox"/> (6) เก็บหาของป่า            |
| <input type="checkbox"/> (7) ล่าสัตว์                     | <input type="checkbox"/> (8) ทำธุรกิจท่องเที่ยว      |
| <input type="checkbox"/> (9) ทำธุรกิจส่วนตัว              | <input type="checkbox"/> (10) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ  |
| <input type="checkbox"/> (11) อื่น ๆ (ระบุ).....          |  |

## 8. นอกเหนือจากอาชีพหลักตามข้อ 7 แล้ว ครอบครัวของท่านได้ประกอบอาชีพใดเป็นอาชีพรองอีกหรือไม่ (อาชีพที่ทำรายได้รองจากอาชีพหลัก กรณีที่มีอาชีพรองให้เลือกตอบเพียงอาชีพเดียว)

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> (1) ไม่มีอาชีพรอง                | <input type="checkbox"/> (2) มีอาชีพรอง คือ          |
| <input type="checkbox"/> (1) เกษตรกรรม (ทำไร่/ทำนา/ทำสวน) | <input type="checkbox"/> (2) เกษตรกรรม (เลี้ยงสัตว์) |
| <input type="checkbox"/> (3) ประมง                        | <input type="checkbox"/> (4) รับจ้างทั่วไป           |
| <input type="checkbox"/> (5) ค้าขาย                       | <input type="checkbox"/> (6) เก็บหาของป่า            |
| <input type="checkbox"/> (7) ล่าสัตว์                     | <input type="checkbox"/> (8) ทำธุรกิจท่องเที่ยว      |
| <input type="checkbox"/> (9) ทำธุรกิจส่วนตัว              | <input type="checkbox"/> (10) รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ  |

- (11) อื่น ๆ (ระบุ).....
9. ครอบครัวของท่านมีรายได้รวมของทุกคนในรอบปีที่ผ่านมา โดยที่ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่าย (รายได้จากทุกอาชีพรวมกัน) รวมเป็นเงินประมาณ .....บาท
- (1) เป็นรายได้รวมจากอาชีพหลักต่อปี รวมเป็นเงินประมาณ .....บาท
- (2) เป็นรายได้รวมจากอาชีพรองต่อปี รวมเป็นเงินประมาณ .....บาท
10. ครอบครัวของท่านมีรายจ่ายของทุกคนรวมกันในรอบปีที่ผ่านมา รวมเป็นเงินประมาณ .....บาท
- จำแนกเป็น (1) รายจ่ายด้านการเกษตร ประมาณร้อยละ.....
- (2) รายจ่ายด้านการครองชีพ ประมาณร้อยละ.....
11. จากคำถามข้อ 9 และข้อ 10 เมื่อเปรียบเทียบรายรับกับรายจ่ายในรอบ 1 ปีที่ผ่านมา ปรากฏว่า ครอบครัวของท่าน
- (1) มีรายได้มากกว่ารายจ่าย (มีเงินเหลือเก็บ)
- (2) มีรายได้เท่ากับรายจ่าย (สมดุลกันพอดี)
- (3) มีรายได้น้อยกว่ารายจ่าย (มีหนี้สินเพิ่ม)
12. ครอบครัวของท่านมีพื้นที่ถือครองหรือไม่ กรณีที่มี เป็นพื้นที่ลักษณะใด และมีจำนวนกี่ไร่ (ให้นับรวมที่ดินที่ดั่งบ้านเรือนที่อยู่อาศัย ที่ทำกินและที่ดินอื่นๆ ที่ได้ถือครองอยู่ทั้งหมด)
- (1) ไม่มีที่ดินถือครอง
- (2) มีที่ดินของตนเอง รวมเนื้อที่ .....ไร่
- (3) มีที่เช่าผู้อื่น รวมเนื้อที่ .....ไร่
- รวมเป็นที่ดินที่อยู่ในความครอบครองทั้งสิ้น .....ไร่
13. กรณีมีที่ดิน ที่ดินที่อยู่ในความครอบครองของครอบครัวท่านตามข้อ 12 เป็นที่ดินที่มีหลักฐานการถือครองหรือมีเอกสารสิทธิ์แสดงกรรมสิทธิ์ในที่ดินตามประมวลกฎหมายที่ดินหรือไม่
- (1) มีหลักฐานเป็นโฉนดที่ดิน, นส.3, ใบจอง จำนวน .....ไร่
- (2) มีเอกสารที่ทางราชการออกให้ เช่น ภบท.5, สปก., สทก. จำนวน.....ไร่
- (3) ไม่มีหลักฐานใด ๆ ทั้งสิ้น จำนวน .....ไร่

14. ที่ดินที่ครอบครองของท่านครอบครองอยู่ทุกวันนี้ เพียงพอกับความต้องการในการใช้ประโยชน์ด้านต่างๆ ภายในครัวเรือนหรือไม่

- (1) เพียงพอ
- (2) ไม่เพียงพอ ต้องการที่ดินเพิ่มอีก จำนวน.....ไร่
- (3) กรณีไม่มีพื้นที่ถือครอง ต้องการพื้นที่.....ไร่

15. ครอบครัวยุคก่อนท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ใด

- (1) เกิดในหมู่บ้านแห่งนี้  (2) ย้ายมาจากที่อื่น โดยย้ายมาจาก
- (3) หมู่บ้านอื่นในตำบลเดียวกัน  (4) ตำบลอื่นในอำเภอเดียวกัน
- (5) อำเภออื่นในจังหวัดเดียวกัน  (6) จังหวัดอื่น ระบุ.....

16. การที่ครอบครัวยุคก่อนท่านมีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ หรือย้ายมาจากที่อื่น อยากทราบว่าครอบครัวยุคก่อนท่านมีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านแห่งนี้ มีระยะเวลาประมาณ..... ปี

17. การที่ครอบครัวยุคก่อนท่านตั้งบ้านเรือนอยู่ในพื้นที่หรืออยู่บริเวณใกล้เคียงกับพื้นที่ป่าของโครงการทับทิมสยาม 08 หรือพื้นที่ป่าบริเวณใกล้เคียง ท่านคิดว่าครอบครัวยุคก่อนท่านได้ใช้ประโยชน์จากป่าหรือได้รับประโยชน์จากป่าดังกล่าวอย่างไรบ้าง

- (1) ไม่ได้ใช้ประโยชน์
- (2) ได้ใช้ประโยชน์ ได้แก่ (ระบุประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมทุกข้อที่ได้รับ)
- (1) เป็นแหล่งประกอบอาชีพ  (2) เป็นแหล่งสร้างรายได้เสริม
- (3) เป็นแหล่งเก็บหาของป่า  (4) เป็นแหล่งหาพืชผักมาเป็นอาหาร
- (5) เป็นแหล่งหาพืชสมุนไพร  (6) เป็นแหล่งหาสัตว์ป่ามาเป็นอาหาร
- (7) เป็นแหล่งไม้ใช้สอย/เชื้อเพลิง  (8) เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ
- (9) เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้  (10) อื่น ๆ ระบุ.....

18. ท่านหรือครอบครัวยุคก่อนท่านเคยได้รับข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือสิ่งแวดล้อมบ้างหรือไม่

- (1) ไม่เคย
- (2) เคยได้รับ โดยได้รับจาก (ระบุแหล่งข้อมูลข่าวสารทุกข้อที่ท่านได้รับ)
- (1) เจ้าหน้าที่ป่าไม้/เจ้าหน้าที่ของรัฐ  (2) วิทยุ

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น     | <input type="checkbox"/> (4) โทรทัศน์                    |
| <input type="checkbox"/> (5) องค์กรเอกชน                  | <input type="checkbox"/> (6) หนังสือพิมพ์                |
| <input type="checkbox"/> (7) ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน       | <input type="checkbox"/> (8) ประกาศหมู่บ้าน/หอกระจายข่าว |
| <input type="checkbox"/> (9) ผู้นำชุมชน/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน | <input type="checkbox"/> (10) อื่น ๆ (ระบุ).....         |

19. ท่านหรือครอบครัวของท่านเคยมีประสบการณ์ด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้หรือสิ่งแวดล้อมบ้างหรือไม่

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> (1) ไม่เคย   |  |
| <input type="checkbox"/> (2) เคย ได้แก่ (ระบุประสบการณ์ด้านการมีส่วนร่วมทุกข้อที่เคยมี) |  |
| <input type="checkbox"/> (1) ร่วมปลูกต้นไม้วันสำคัญต่าง ๆ                               | <input type="checkbox"/> (2) ร่วมปฏิบัติงานป้องกันรักษาป่า |
| <input type="checkbox"/> (3) ร่วมปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่า                              | <input type="checkbox"/> (4) ร่วมปฏิบัติงานดับไฟป่า        |
| <input type="checkbox"/> (5) ร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์ต่าง ๆ                               | <input type="checkbox"/> (6) ร่วมประชาสัมพันธ์การอนุรักษ์  |
| <input type="checkbox"/> (7) ร่วมเข้ารับการฝึกอบรม                                      | <input type="checkbox"/> (8) อื่น ๆ (ระบุ).....            |

20. ท่านคิดว่าการอนุรักษ์หรือการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในอนาคตตามความรู้สึกรู้สึกของท่าน ท่านคิดว่าควรให้เป็นที่ของหน่วยงานใดหรือฝ่ายใด

- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> (1) เจ้าหน้าที่ป่าไม้ตามเดิม                 | <input type="checkbox"/> (2) เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นของรัฐ |
| <input type="checkbox"/> (3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต.)          | <input type="checkbox"/> (4) ช้างเอกชน                     |
| <input type="checkbox"/> (5) องค์กรเอกชน                              | <input type="checkbox"/> (6) ชุมชนท้องถิ่น/หมู่บ้าน        |
| <input type="checkbox"/> (7) ร่วมมือกันโดยมีเจ้าหน้าที่ป่าไม้เป็นหลัก | <input type="checkbox"/> (8) ปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ     |
| <input type="checkbox"/> (9) อื่น ๆ (ระบุ).....                       |  |

21. หากท่านมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการพื้นที่โครงการทับทิมสยาม 08 (เขาด่าง)

ท่านคิดว่าท่านมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- |  |  |
|--|--|
| <input type="checkbox"/> (1) ร่วมเป็นลูกจ้างชั่วคราวของโครงการฯ    | <input type="checkbox"/> (2) ร่วมผลิตสินค้าพื้นบ้าน          |
| <input type="checkbox"/> (3) ร่วมวางแผนการจัดการของโครงการฯ        | <input type="checkbox"/> (4) ร่วมจำหน่ายสินค้าและบริการ      |
| <input type="checkbox"/> (5) ร่วมปฏิบัติงานด้านตรวจปราบปรามฯ       | <input type="checkbox"/> (6) ร่วมแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น    |
| <input type="checkbox"/> (7) ร่วมหาข่าวด้านต่าง ๆ ให้กับโครงการฯ   | <input type="checkbox"/> (8) ร่วมประชาสัมพันธ์การจัดการ      |
| <input type="checkbox"/> (9) ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่า | <input type="checkbox"/> (10) ร่วมให้บริการด้านการท่องเที่ยว |
| <input type="checkbox"/> (11) ร่วมใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้        | <input type="checkbox"/> (12) ร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว    |
| <input type="checkbox"/> (13) ร่วมก่อสร้างพัฒนาด้านต่างๆ ในพื้นที่ | <input type="checkbox"/> (14) ร่วมดำเนินธุรกิจด้านท่องเที่ยว |
| <input type="checkbox"/> (15) ร่วมรับการฝึกอบรมด้านการอนุรักษ์     | <input type="checkbox"/> (16) ร่วมติดตามผลการจัดการด้านต่างๆ |

(17) อื่น ๆ (ระบุ).....

## 22. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

**คำชี้แจง** โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับข้อความที่ท่านเห็นว่า “ถูกต้อง” หรือ “ไม่ถูกต้อง”  
เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านการมีส่วนร่วม เพียงข้อละคำตอบเดียวเท่านั้น

ข้อความ	ถูกต้อง	ไม่ ถูกต้อง
1. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มิได้มีการบัญญัติสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยเกี่ยวกับด้านดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 แต่อย่างใด		
2. การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การส่งเสริมให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาสิ่งต่างๆ โดยการร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ปัญหา วางแผน ปฏิบัติงาน รับประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผล		
3. สิทธิ เสรีภาพของชนชาวไทยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 อย่างชัดเจน		
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีหน้าที่โดยตรงเท่านั้น ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้แต่อย่างใด		
5. การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม มุ่งหวังเพื่อลดปัญหาความขัดแย้ง ความเสียหาย เป็นการกระจายข้อมูล สร้างความรู้ความเข้าใจ และข้อตกลงร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน		
6. การส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ควรเข้าไปชี้นำหรือให้ความรู้แก่ประชาชน ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ตัดสินใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมด้วยตนเอง		
7. การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ควรส่งเสริมให้เข้ามามีส่วนร่วมเฉพาะขั้นตอนการปฏิบัติงานเท่านั้น		
8. การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จะช่วยให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ และได้รับรู้ถึงคุณค่าหรือประโยชน์ของทรัพยากรป่าไม้ได้มากขึ้น		
9. ความจำเป็นในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ มีสาเหตุหลักมาจากการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ภาครัฐในการปฏิบัติงาน		
10. การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ จะช่วยให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถปฏิบัติงานได้ง่ายขึ้น		

## ตอนที่ 2 กิจกรรมและระดับความคิดเห็น

**คำชี้แจง** โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ให้ตรงกับกิจกรรมและระดับความคิดเห็นเชิงบวกในอนาคตของ  
 รายการที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมในการดำเนินกิจกรรมของ โครงการ  
 ทักษิณสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว ตามความคิดเห็นของท่านในแต่ละกิจกรรมที่ได้  
 กำหนดไว้ เพียงข้อละคำตอบเดียว

### 23. กิจกรรมและระดับความคิดเห็น

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็นในอนาคต				
	น้อย ที่สุด	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด
1. กิจกรรมฟื้นฟูสภาพป่าไม่ตามแนวพระราชดำริ					
2. กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นหายากเสี่ยงต่อการ สูญพันธุ์ และ/หรือมีค่าทางเศรษฐกิจ					
3. กิจกรรมพัฒนาแหล่งน้ำ					
4. กิจกรรมพัฒนาที่ดิน และปรับปรุงประสิทธิภาพในการ ใช้ดิน					
5. ร้านค้าสวัสดิการ					
6. เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม					
7. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากป่าสู่ชุมชน					
8. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ปกุกจิตสำนึก อนุรักษ์					
9. สร้างแบบจำลองและเผยแพร่ประวัติศาสตร์ในห้วงการ ตั้งศูนย์อพยพ					
10. กิจกรรมสานสัมพันธ์กับหน่วยงานและชุมชนอื่น					
11. กิจกรรมสวนพฤกษศาสตร์					
12. กิจกรรมส่งเสริมอาชีพชุมชน เช่น สวนสมุนไพร เลี้ยงมดแดง					
13. กิจกรรมเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า					
14. กิจกรรมเดินป่า					

กิจกรรม	ระดับความคิดเห็นในอนาคต				
	น้อยที่สุด	น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด
15. จัดตั้งชมรม "รักษ์ 08 " (แนวอนุรักษ์) มีกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา					
16. ปรับปรุงให้เป็นอุทยานแห่งชาติ สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อน					
17. เป็นสถานที่สัมมนา ภาครัฐ-เอกชน					
18. กิจกรรมปั่นจักรยานแรลลี่					
19. กิจกรรมค่ายพักแรมลูกเสือ-เนตรนารี					

24. กิจกรรมที่เหมาะสมในการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้แบบมีส่วนร่วมใน โครงการทัพบกสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว

คำชี้แจง โปรดเรียงระดับความสำคัญของกิจกรรมที่เหมาะสม โดยเรียงลำดับจากกิจกรรมที่เหมาะสม มากไป น้อย (เรียงหมายเลข 1, 2, 3,...)

กิจกรรม	ระดับความสำคัญ
<b>ด้านสิ่งแวดล้อม</b>	
1. กิจกรรมฟื้นฟูสภาพป่าไม้ตามแนวพระราชดำริ	
2. กิจกรรมอนุรักษ์พันธุ์ไม้หายากเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ และ/หรือมีค่าทางเศรษฐกิจ	
3. เป็นศูนย์การเรียนรู้ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
4. ปรับปรุงให้เป็นอุทยาน สวนสาธารณะ สถานที่พักผ่อน	
5. จัดตั้งชมรม "รักษ์ 08 " (แนวอนุรักษ์) มีกิจกรรมร่วมกับสถานศึกษา	
6. กิจกรรมสวนพฤกษศาสตร์	
7. กิจกรรมเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า	
8. กิจกรรมเดินป่า	

กิจกรรม	ระดับ ความสำคัญ
<b>ด้านเศรษฐกิจ</b>	
1. กิจกรรมพัฒนาแหล่งน้ำ	
2. กิจกรรมพัฒนาที่ดิน และปรับปรุงประสิทธิภาพในการใช้ดิน	
3. กิจกรรมส่งเสริมอาชีพชุมชน เช่น สวนสมุนไพร เลี้ยงมดแดง	
4. ร้านค้าสวัสดิการ	
<b>ด้านสังคม</b>	
1. กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้จากป่าชุมชน	
2. กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์	
3. สร้างแบบจำลองและเผยแพร่ประวัติศาสตร์ในห้วงการตั้งศูนย์อพยพ	
4. เป็นสถานที่สัมมนา งาน ภาครัฐ-เอกชน	
5. กิจกรรมสานสัมพันธ์กับหน่วยงานและชุมชนอื่น	
6. กิจกรรมค่ายพักแรมลูกเสือ-เนตรนารี	
7. กิจกรรมปั่นจักรยานแรลลี่	

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอบคุณที่ตอบแบบสอบถาม



แบบบันทึกการสำรวจพันธุ์ไม้

Location..... District..... Province.....  
 Line..... Plot..... Bearing..... พิกัด GPS .....

		Recorder	Checker			Date			
number	Forest Type	Stratum			Density			Disturbance	
	Species	G.B.H(cm)	Total	No.	Timber	Regeneration		Topography	Aspect
			Height (m)	Of log	Quality	Sapling	Seedling		



ภาคผนวก ค  
ตัวอย่างภาพถ่ายการระดมความคิดเห็น

ตัวอย่างภาพถ่ายการระดมความคิดเห็น



นายอำเภอโคกสูงประธานเปิดการสัมมนา

ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ



มุมมอง: สมาชิกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

บรรยายสรุป: หัวหน้าโครงการทับทิมสยาม 08



มุมมอง: ประชาชนชาวบ้าน

ระดมความคิดเห็น

## ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ -นามสกุล	นายหงษ์พิจารณ์ บัวไข
วัน เดือน ปี ที่เกิด	11 พฤษภาคม 2515
สถานที่เกิด	จังหวัดศรีสะเกษ
ประวัติการศึกษา	วท.บ. (วนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (พ.ศ.2538)
ตำแหน่งปัจจุบัน	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	ส่วนปลูกป่าภาครัฐ สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ โครงการทัพบกสยาม 08 จังหวัดสระแก้ว สำนักจัดการ ทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 สาขาปราจีนบุรี กรมป่าไม้ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม